

સદાચાર મુવિચારમાં,

॥ ૐ ॥

॥ શ્રીનાથગુરુર્વિજયતેતમામ્ ।

સ્ત્રીઓનું નિત્યકર્મ

સચ્ચિત કરનાર

સ્વ૦ પીતાંબર ગોવિંદરામ ભટ્ટ.

સાણંદ. ગુજરાત.

વિનામૂલ્યે આપવા પ્રકટ કરનાર

શાહુકાર હરગોવિંદદાસ રામભ.

કુંડલા. કાઠિયાવાડ.

તથા

૪૦ ડાહ્યાલાલ વેણુ. કરાચી. સિંધ.

નવમી આવૃત્તિ.

પ્રતિ ૧૦૦૦ રૂબ પ્રતિ ૧૯૩૦૦

સન ૧૮૭૮

સન ૧૯૨૩

કુરુત હીમગચ્ચા પટવાગેરીમા આતેના ત્રી "હરિ-હર"

પ્રી પ્રેમમા હરીલાલ મગનલાલે છાપ્યુ

શ્રીવિદ્યાવતી મુદ્રણાલય, અમદાવાદ.

શ્રીવિદ્યાવતી મુદ્રણાલય,

૧૧૨૭૨

વિષયાનુક્રમશ્ચિહ્ન.

વિષયનુ નામ.	પૃષ્ઠ
પહોલો પહોર શાયવિધિ	૧
સ્નાનવિધિ ને સૂર્યોપાસન	૨
જપયજ્ઞ તથા શ્રીગિવપજ્ઞન	૫
શ્રીવિષ્ણુપજ્ઞન તથા શ્રીમદ્ગુરુપજ્ઞન	૧
નિત્યજ્ઞાન બીજા પહોર	૭
સુનામિની સ્ત્રીઓનું વિશ્લેષ મ્તવ્ય	૮
વૈષ્ણવ	૮
જાગરનવિધિ	૧૦
ગીજો પહોર	૧૦
ચોથો પહોર તથા સાયકાવનું મ્તવ્ય	૧૧
રાત્રિનું મ્તવ્ય	૧૧
કુમારીકાના ધર્મ	૧૨
ઉચ્ચા પ્રયત્ની વહુઓના ધર્મ	૧૫
મામાગ્યવતી સ્ત્રીઓના વિગત ધર્મ	૨૨
સ્ત્રીઓને મામાન્ય ઉપદેશ	૨૪
સુત માસુઓના ધર્મ	૨૫
રજસ ના સ્ત્રીઓને પાળવાના નિયમો	૨૫
ગર્ભાવળી સ્ત્રીના નિયમો	૩૩
વિધવા સ્ત્રીઓના ધર્મ	૩૩
શ્રીનામગ્યામતિસ્તોત્ર	૩૪
મનારાઓનું નિત્ય મ્તવ્ય	૩૬

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

। ગજરાતી કૉપીરાઝિન વિભાગ

અનુક્રાક ૨૨૨૭૯ ગર્ભક

પુન્નકન નામ સ્ત્રીઓગુ બિ (૨૪મ્)

વિષય સ્ત્રી ૬૫ ૫૦૧

॥ ॐ नमः श्रीसद्गुरुपरमात्मने ॥

स्त्रीઓનું નિત્યકર્મ.

શ્રીસદ્ગુરુ નથુરામને, પ્રેમે કરી પ્રણામ;
અટપ અંથ આ આદર, દિગ્દશીના વિશ્રામ. ૧

સ્વધર્મપરાયણુ આય શ્રીઓએ પ્રતિદિન આવન્ય-અનારથાને,
ત્યાગ કરી, ત્રદ્ધાપૂર્વક આ પ્રમાણે નિત્યધર્મ કરવું, ગરણુ કે એથી આ
લાકમાં સર્વ પ્રકારના ગુપ્તો મુક્તિ, મપત્તિ સૌભાગ્ય, આયુષ્ય અને
આગેઅની શુદ્ધિ થાય છે તે પરબ્રહ્મા હમે ન્યગાદિ અન્ય લોકના સુખો
જ્ઞાત થઈ અને અપ્પજાનદરપ પરમપદની પ્રાપ્તિ થાય છે

પહેલો પાઠાર.

પવિત્ર શ્રીઓએ નિત્ય પ્રાતઃનમઃ મૂર્ચ્છિય થતા પહેલા પોતાના
સ્વામીના ગિઠયા પાહલા મગજ સાગીનો ઉગ્યાર કરતા કોડી, પ્રથમ પોતાના
સ્વામીના મુખનું દર્શન કરી, પવિત્ર મતીઓ, પોતાના સ્વામીના સદ્ગુરુનું
તથા શ્રીમદાશિનભગવાનનું કે શ્રીવિષ્ણુનું નામનમરણુ કરવું વિધના
શ્રીએ શ્રીમદ્ગુરુ, શ્રીશકર અથવા શ્રીવિષ્ણુની સ્તુતિ કરી તે પછી પથારી

જોપાડી ધરમાથી સજવારી કાઢવી ત્યારપછી ઝાડે જગલ જઇ આવી, પાંચ વાર ડાબો હાથ એકલો માટી ને જલથી ધોવો, તે પછી એ હાથ ભેગા કરી માટી ને જલથી ધોવા, તે પછી એકવાર એ પગ પણ માટી ને જલથી ધોવા પછી ચાર ભેગણા કરી દાતણ કરવું તે પછી માયુ ઓળી-ગુથી અમોરો બાધી, વસ્ત્રમહિત નીચે ખતારવા વિધિ-પ્રમાણે નાહાવું પણ વસ્ત્રવિના ક્યાં પણ નાહાવું નહિ

સ્નાનવિધિ.

પ્રથમ રામણુમા પોતાને જોઈનું ઠાકુ-ઝીનુ પાણી લઈ, એ હાથ જોઈ નીચેનો મન બોલવો —

‘ જગે ચ યમુને ચૈવ. ગાંધારિ સરસ્વતિ,
નર્મદે સિંધુકાંચરિ, જલેન્નિમન સન્નિધિ કુર. ’

છપરનો મન બોલી, તે નાચવાના જલમા તીયોનુ આનાહન કરી, રામ ૧૨ કરી આચમન કરવું પછી પૂર્વદિશામણી પોતાનુ મુખ રહે તમ બેસી, નીચે પ્રમાણ મંત્રપ કરી જગા યમના સરસ્વતી અને નમદા આદિ તીયામા ૪ નાજન પવિત્ર થાડે ૬ એરી બાવના ગનમા ગાળીને નાહાવું

‘ અત્રાત્ર અમુકમાસે અમુકપક્ષે અમુકતિથૌ અમુક-
વાસરે મમ દેહશુદ્ધિમિદ્વયર્થ પ્રાપ્તસ્નાનમાહુ કશિચે. ’

અ પ્રમાણ નાહી આચમન કરી ધોયેનું વસ્ત્ર અથવા અમે
દિવ ૫૪૨

સર્યોપાસન

પ્રથમ જગત્તમામત્રી પાંચ જામ, નિર્મિતપગે ૮ મ અથવા ઝીનના
અંગાપર વસવાતે મમ ગાંધી પતારી વાગીત ૧૫મનું (પદ્મા

સન કે સ્વસ્તિકાસન આવડતું હોય તો તે આસન વાળીને બેસવું) પછી
 “કૃશવાય નમઃ, નારાયણાય નમઃ, માધવાય નમઃ”
 ત્રણ મંત્રો બોલી, ત્રણ વાર આયમન કરી, “ગોવિંદાય નમઃ”
 એમ કહી જમણા હાથની હથેળી ઘોઘ નાખવી પછી “વિષ્ણુવે
 નમઃ” એ મંત્ર બોલી એ આખોએ જલનો સ્પર્શ કરવો તે
 પછી સૌભાગ્યવતી સ્ત્રીએ નીચેનો મંત્ર બોલીને પોતાને કપાસે કકુનો
 ચાલ્લો કરવો -

રમામપહ્વા સાવિત્રી, વૈદહી દ્રૌપદી ચ મઃ;
 સૌભાગ્યાય નમસ્કૃત્ય, કુકુમ ધારયામ્યહમ્
 વિધવા સ્ત્રીએ “શ્રીશિવાય નમઃ” એ મંત્ર બોલી દારી
 ભજૂતિનો અથવા જલનો ચાલ્લો કરવો

પછી ગાળા હાથમા જલ લઈ “પુનાતુ માં તત્સવિતુર્વરે-
 હ્યમ્” એ મંત્ર બોલી, જમણા હાથના આંગળાવડે કિવા ફૂલવડે
 પોતાના શરીર તથા આમનપર માર્જન કરવું (થોડું પાણી છાટવું) તે
 પછી નીચે બતાવેલી રીતે ત્રણ પ્રાણાયામ કરવા -

પ્રથમ આખો વીચી, મૈન રાખી, જમણા હાથની હેઠી બે
 આંગળીઓથી ગામુ નાટ દબાવી રાખી “નમો ભગવતે શ્રીસુર્યાય”
 એ મંત્ર એક વાર બોલતા જમણી નામિકાથી પવન અદર બેસવો,
 પછી જમણા હાથના અગૂદાથી જમણું નાક પણ દબાવી દઈ ઉપરનો
 મંત્ર ચાર વાર કે પોતાની શક્તિપ્રમાણે મનમા બહુ રહેતાસુધી
 તે અદર રોકવો, ને પછી બે વાર ને મંત્ર મનમા બોલતા ગાળી
 નાસિકાથી ધીરે ધીરે ગેકેલો પવન બહાર કાઢવો આ એક પ્રાણાયામ
 થયો એવા ત્રણ પ્રાણાયામ કરવા

શ્રીસૂર્ય નિત્યકર્મ

ઉપર પ્રમાણે ત્રણ પ્રાણધ્યાન કર્યા પછી “અત્રાઘ અમુકમાસે
અમુકપક્ષે અમુકતિથિઃ અમુકવાસરે મમોપાતદ્વિતશ્ચક્રદારા
શ્રીપરમેશ્વરપ્રીત્યર્થ શ્રીસૂર્યોપાસનમહા કરિષ્યે” એમ બોલી
સકલ્પ કરવો. ત્યારપછી જિભા થઇ નીચેનો મંત્ર ત્રણ વખત બોલી
શ્રીસૂર્યનારાયણને પાણીના ત્રણ અર્ધ આપવા -

“ નમોસ્તુ સૂર્યાય સહસ્રભાનવે,
નમોસ્તુ વૈશ્વાનરભાતવેદસે,
ત્વમેવ આર્ધ્ય પ્રતિગૃહ્ણુ દેવ,
દેવાવિદેવાય નમો નમસ્તે ”

એ પ્રમાણે અર્ધ આપી ન અચેતા જનના એ આશિષો
સ્પર્શ કરવો

પછી “નમો ભગવતે શ્રીસૂર્યાય” એ મનનો એક મો ને
આઠ તાર અથવા ચાલતિનિ સ્પર્શ કરવો પછી શ્રીસૂર્યના ચણુને
તે થાય તેટલી નમનના કરવો

તે પછી અન્નિજ શ્રીસૂર્યોપાસનકર્મગુણ શ્રીભગવાન
પરમશ્રી પ્રીયતા નમમ મને તે હી નીચે ની મળી
શ્રીસૂર્યોપાસન મમાનત ન

આવી રીતે આઠે પગ મરોપાસન કરુ

ત્યારપછી પોતાના પાતિ નંદુ દેવ શ્રાદ્ધાણુ અને પોતાના
સામુ-સમરો તથા ધરમા ને દેવિ જ હાય તેમને મે હાય તેટલી, તે
ભૂમિપર મૂકી તે પર માયુ રહે તેમ નમી પગે યાગવુ એ પ્રમાણે
નિત્ય આભવાન્ત કરવાની આયુષ્ય વિદ્યા પ્રાપ્ત અને બલતી વૃદ્ધિ
થાય છે

જપયજ.

ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ એ ચારે ફલને આપનાર તથા દારિદ્ર્ય, દુઃખ, શોક, રોગ અને ભયને મટાડનાર જપયજનું સંધવા કે વિધવા સ્ત્રીએ શ્રદ્ધાપૂર્વક નિત્ય અનુષ્ઠાન કરવું ધર્મશાસ્ત્રમા મહાવિઓએ જપયજનું માહાત્મ્ય બહુ બહુ પ્રકારે સૂચવ્યું છે, માટે તેની નિહિસાર સુગત સ્ત્રીઓએ નિત્ય અર્થની સમજમાયે શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતા*, ત્રીવિષ્ણુ-સહસ્રનામ, કે શ્રીશિવમહિમ્નસ્તોત્ર આદિનો અનુક્રાંતપ્રમાણે પાઠ કરવો. સૌભાગ્યવતી સ્ત્રીઓએ વિશેષમા મતીગીતાનો અથના મનનમાયે પાઠ કરવો, ને તે ન બને તો યથાશક્તિ ભગવત્સમણ કરવું અથવા

“ શ્રીશિવાય નમ ” એ પચાક્ષર મંત્રનો યથાશક્તિ જપ કરવો.

શ્રીશિવપૂજન

આગમ મતાવ્યા પ્રમાણે બે ની આચમન-પ્રાણાયામ કરી,
 “અત્રાઘ અમુકમામે અમુકપદે અમુકતિથૌ અમુકનામદે
 શ્રીશિવપૂજનમહુ કરિશ્યે” એમ પાલી મન્ય કરી “શ્રીશિવાય
 નમ” એ મંત્ર બાળી શ્રીનકરને ન્તાન કરાવી એનો એ મંત્ર બાળીને
 અમુકમે ચદન, કુપ (ફલ) વૃષ નીપ અને નવેર અપાળ કરના
 પડી પાન-આપડી ને દક્ષિણા અપણ કરી ‘શ્રીશિવાય નમ’ એ
 મંત્રની દશ ડિવા એક માળા ફેરવરી કદાચ તેટલું ન બની શકે
 તો દસ નાર ત મંત્રનો જપ કરી, ત્રીયે પ્રમાણે ખેલ્લી જલ મૂકવું -
 અનેન શિવપૂજનકર્મણા શ્રીસદાશિવ. પ્રીયતા નમમ

* પૂજ્યપાદ મહારાજ શ્રીમન્ નયુરામશર્માપ્રણીત શ્રીમરલાટીકા-
 નાળી ભગવદ્ગીતા સ્ત્રીઓને નિત્ય પાઠ કરવામા વિશેષ ઉપયોગી છે

શ્રીઓનુ નિત્યકર્મ

શ્રીવિષ્ણુપૂજન

વંધ્યુવ શ્રીઓએ સૂર્યોપાસનમા બતાવ્યા પ્રમાણે આચમન-
પ્રાણાયામ કરી, નીચે પ્રમાણે બોલી સકલ્પ કરવો

“અત્રાઘ અમુકમાસે અમુકપક્ષે અમુકતિથૌ અમુકવાસરે
શ્રીવિષ્ણુપૂજનમહ કરિષ્યે.”

તે પછી “નમો ભગવતે વાસુદેવાય” એ મત્ર બોલી શ્રીવિષ્ણુ
ભગવાનની પ્રતિમાને સ્નાન કરાવી, એનો એ મત્ર બણી ક્રમે ચદન
પુષ્પ, તુલસી, ધૂપ, દીપ, નૈવેદ્ય, મુખવાસ, દક્ષિણા, આરતિ અને નમ-
સ્કાર આદિથી પૂજન કરી “નમો ભગવતે વાસુદેવાય” એ મત્રનો
૧૦૮ વાર કિવા ૧૦ વાર જપ કરી નીચે પ્રમાણે બોલી ઉત્તર સકલ્પ
કરી વિષ્ણુપૂજન પૂણું કરવું -

અનેન વિષ્ણુપૂજનકર્મણા શ્રીમહાવિષ્ણુ પ્રીયતાં ન મમ

શ્રીસદ્ગુરુપૂજન.

સાધકશ્રીઓએ પોતાના આમનપર પૂર્નાભિમુખે બેસી, આચમન-
પ્રાણાયામ કરી નીચે પ્રમાણે બોલી, પ્રથમ પોતાના શ્રીમદ્ગુરુપૂજનનો
મકલ્પ કરવો -

અત્રાઘ અમુકમાસે અમુકપક્ષે અમુકતિથૌ અમુકવાસરે
મમ ત્રિવિધદુષ્ણાનામાત્યતિકનિવૃત્તિપૂર્વક્સમ્વિદ્વાનદમ્બવરૂપ-
સાક્ષાત્કારદ્રારાખડમોક્ષમુખસપાદનાર્થ શ્રીસદ્ગુરુપૂજનમહ
કરિષ્યે

તે પછી નીચે પ્રમાણે બોલી શ્રીમદ્ગુરુપરમાત્માનુ ધ્યાન કરવું -

“જ્ઞાનદ પરમસુખદ કેવલ જ્ઞાનમૂર્તિ, દ્વદ્વાતીત ગણનસદૃશ તત્ત્વમસ્યદ્વિલક્ષ્યમ્; એક નિત્ય વિમલમચલ સર્વધીસાક્ષિભૂત, ભાવાતીત ત્રિગુણરહિત સદ્ગુરૂત નમામિ.”

તે પછી શ્રીસદ્ગુરુની પ્રતિમા (છબી) અથવા પાદુકાઓનું “શ્રીસદ્ગુરુપરમાત્મને નમ.” એ મંત્ર બોલી બોલીને અનુક્રમે સ્નાન, ચઢન, પુષ્પ, ધૂપ, દીપ, નૈવેદ્ય, મુખવાસ, દક્ષિણા, આરતિ અને નમસ્કાર આદિથી પૂજન કરી, નીચે પ્રમાણે બોલી ઉત્તરસકલ્પનું જલ મૂકી સદ્ગુરુપૂજન સમાપ્ત કરવું

અનયા પૂજ્યા શ્રીસદ્ગુરુપરમાત્મા પ્રીયતાં ન મમ.

નિત્યદાન.

નાના વાન ને પરલોકમા કરેલા દાન-પુણ્યનું ફલજ સુખરૂપે પ્રાપ્ત થાય છે માટે ધર્મશીલ સ્ત્રીઓએ પ્રતિદિન પોતાના વરની સપત્તિ અનુમાર દ્રવ્ય, વસ્ત્ર, અન્ન, ફલ કે જત આદિનું દાન કરવાનો નિત્ય નિયમ રાખવો, કારણકે દાન ન કરવાથી દારિદ્ર્યાદિ દુષ્ટોને પ્રાપ્ત થઈ અતે અમદ્ગતિ પામી પડ છે માટે પ્રત્યેક ગૃહસ્થ સ્ત્રીએ એકે દિવસ દાન આપ્યા વિના રહેવું નહિ

બીજો પહોર.

એ રીતે પ્રાત કાલના નિત્યનિયમથી પરવારી બીજા પહોરમાં પૂજના, હોમના, ગંધવાના, બહાર વાપરવાના, પાણી ભરી લાવવાના, અને જત ભરી મૂખવાના જે જે પાત્રો હોય તે તે સમજા માણ-ઉટકી-સ્વચ્છ કરવા શુદ્ધ જલ નાડા વસ્ત્રના ગળણાથી ગાળીને ભરવું પછી નિત્ય ન અને તો પૂનમ, અમામ, રવિવાર, ઉત્તરાયણ કે બીજા કોઈ

પર્વ-ઉત્સાહના દિવસો હોય ત્યારે તથા જનોઇ કે વિવાહાદિ માગસિક પ્રસમના દિવસોમા સુવાસિની સ્ત્રીઓએ ધરના ઉંચરાઆગળ તથા આગણમા છાશ્વમાટીથી લિપી રમની વેસો કાઢી અગરબતી ઝુગળ કિંવા કાંઈ સુવાસિત વસ્તુનો ધૂપ કરવો તેમ કરવાથી તે ધરમા આધિવ્યાધિનો ઉપદ્રવ થતો નથી, ને લક્ષ્મી તેમા નિરતર વાસ કરીને રહે છે પછી રસોઇ કરવાસાર વીણીઝાટકી સ્વચ્છ કરેલું અન્ન બળતણ, પાણી તથા ખીજા જોષ્ટતા માધનસામગ્રી આદિ આગળથીજ પોતાની પાસે લઇને રસોઇ કરવાના કામમા પ્રવ્રત થવું સ્થિર ચિત્તે સાવધાનતાપૂર્વક રસોઈ કરવી રસોઈમા સ્વાદ આવવો એ રસોઈ કરનારના હાથમા છે. તાપ સાધારણ રાખવો, બહુ થોડો નહિ તેમ વધારે પણ નહિ. ધરના માણસાના આરોગ્ય તથા જીવનનો આધાર તે રસોઈપર છે એ રસોઇ કરનારે સ્મરણમા રાખવું રધાતા કે રધાઇ ગયેલા પાકના વાસણો ઊધાડા રાખવા નાહ રસોઇ કરતા ખરી અગત્ય વિના વારવાર બહાર જવું કે સ્પર્શ ન કરવાયોગ્ય પ્રાણિ-પદાર્થનો સ્પર્શ કરવો નહિ. મસોતા ધોયેલા વાપરવા, ને રસોઇ કરતા અકળાનું કે ઊતાવગ્ર થવું નહિ.

સુવાસિની સ્ત્રીઓનું વિશેષ કર્તવ્ય.

ઉત્સાહપૂર્વક સાવધાનપણે રસોઇ કરી રહ્યા પછી પોતાના સ્વામીને જમવા ખેસવાસાર પાટલા ગોઠવી, જમણે પડખે ઉપપાત્ર (પવાણ) સહિત મોટું જલપાત્ર મૂકી, રંધાયેલી સામગ્રી સ્વચ્છ સુશોભિત પાત્રમા પીરસવી પીરસવાનો વિધિ આ પ્રમાણે છે—સાક, અથાણું ને ચટણી આદિ વ્યજન પદાર્થો પાત્રમા જમનારના જમણા હાથમણી રહે તેમ, ને પૂરી, રોટલી, લાડુ, કસાર અને શિરો તથા ખીજા પકવાન આદિ ભક્ષ્ય-ભોજ્ય પદાર્થો ડામા હાથમણી રહે તેમ મુઢવા, ને ભાત

પાત્રની મધ્યે મૂકવો તેમજ દાળ, કઢી, દૂધપાક, શીખડ, રસ અને ધી વગેરે લેલ પદાર્થો પણ જમણા હાથમણી મૂકવા તે પછી “નમઃ કાંતાય સર્વદેવાશ્રયાય” એ મંત્ર બોલી સૌભાગ્યવતીએ પોતાના પતિનું ચંદન, અક્ષત અને પુષ્પથી પૂજન કરવું

વૈશ્વદેવ.

સધવા તથા વિધવા સ્ત્રીઓએ પોતાના ઘરમા જો કોઈ પુરુષ વૈશ્વદેવ કરે એમ ન હોય તો આ પ્રમાણે વૈશ્વદેવ કરવો -

દર્ભાસનપર પૂર્વાભિમુખે બેસી, આચમન-પ્રાણાયામ કરી નીચે પ્રમાણે સંકલ્પ કરવો -

અત્રાથ અમુકમાસે અમુકપક્ષે અમુકતિથૌ અમુક-વાસરે મમ ગૃહે પચસનાજનિતસકલદોષપરિહારપૂર્વકશ્રીપર-એશ્વરપ્રીત્યર્થં વૈશ્વદેવાખ્યં કર્માહં કરિષ્યે.

તે પછી જો અમિથી રસોઈ કરવામા આવેલી હોય તે અગ્નિને કુડમા સ્થાપી, ચંદન અક્ષત અને પુષ્પથી પૂજા કરી, પવિત્રતાથી રસોઈ ચણેલી હોય તો ધીવાળા બાતની, નહિ તો કાચા ચોખ્ખા ઘોષ ધી-વાળા કરી તેની, નીચેના પાચ મંત્રો બણી પાચ આહુતિઓ આપવી.-

બ્રહ્મણે નમઃ, પ્રજાપતયે નમઃ, ગૃહાણ્યે નમઃ,
કશ્યપાય નમઃ, અનુભતયે નમ ॥

એ રીતે હોમ કરી, દેવને નૈવેદ્ય ધરાવી તે રધાયેલા અન્નમાથી ગોઆસ, (ગાયત્રી ભાગ), શ્વાનઆસ (દૂતરાત્રી ભાગ) અને વાયસખલિ (કાગડાનો ભાગ) કાઢી, તે સમયે કોઈ ક્ષુધાર્ત (બૂખથી પીડાતો) અતિથિ-અજ્યાગત આવી મળે તો તેને ઉત્સાહપૂર્વક જમાડવો જો

તે અભ્યાગતને રાધેયુ અન્ન ખપે તેમ ન હોય તો તેને મથાશક્તિ કેહા અન્ન આપતુ તે પછી નીચે પ્રમાણે બોલી, જલ મૂકી વૈશ્વદેવની સમાપ્તિ કરવી -

અનેન વૈશ્વદેવાખ્યેન કર્મણા શ્રીપદમેવર પ્રીયતાં ન મમ

ભોજનવિધિ.

પીરમાયેલા પાત્રને યોગ જલથી પ્રોક્ષણ કરી તેમાથી “ભૂપ તથે નમઃ, ભુવનપતથે નમઃ, ભૂતાના પતથે નમઃ” એ ત્રણ મંત્રો બોલી, ત્રણ વાર યોગુ યોગુ અન્ન ભોજનપાત્રની બહાર મૂકી, એક વાર આચમન કરી, એ આખાએ જલનો સ્પર્શ કરી, ચિર-તાથી જમતુ

ત્રીજો પહોર.

ભોજન કર્યા પછી એકા-અજ્ઞા-વામણ તથા જલપાત્ર આદિ માણ ભોજન કરાવેલા સ્થલને તથા ચૂનાને વિષી ગુદ કરી, દિવસના જે જે અગત્યના કામો હોય તે તે મભારીને કરી લેવા, ને તે પછી નિશ્ચિત થઈ પ્રીતિપદ ધણા ઉત્સાહથી પોતાને જેમાથી સંબોધ મળે એવા પુસ્તકો જેવા કે શ્રીયાગવામિત્રમહારામાયણ, શ્રીવાલ્મીકિરામાયણ, મણિરત્નમાલા, ભામિનીભૂષણ સાવિત્રીચરિત્ર દિવા પ્રીત સતીઓના ચરિત્રો તથા મહાતુભાવ પ્રત્યપાદ મહાત્મા શ્રીમન્ નયુરામગમાપ્રણીત શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતાની સરના તથા રસસ્યપ્રદીપિકા દીકા, સંપ્રદેશદિવાકર, સુબોધકપત્રતા, ચ્યાન્નાવિકર્મ, મનુષ્યમિત્ર પ્રત્નાતરૂપે વિવિધ ઉપદેશ, યોગકૌસ્તુભ, પરમપદ્મોત્તિની અને શ્રી ઉપદેશમથાવલિના સમગ્ર અકો, તેમજ તેથી જો પોતાની બુદ્ધિ વિશેષ સદમ હોય તો શ્રીપાતજલયોગદર્શન, શ્રીવેદાતદર્શન, શ્રીમાખ્યદર્શન

અને શ્રીકૃપિનિષદો ઇત્યાદિ પુસ્તકો નિત્ય નિયમ રાખીને લક્ષ્યપૂર્વક વાચવા વિષયવાસના વધારનારા શૃંગારી યથો કદીપણુ વાચવા નહિ

ચોથો પહોર તથા સાયકાલનુ કર્તવ્ય.

દિવસના ચોથા પહોરમા ધરમા રહેલા વસ્ત્રો તથા વાસણો વગેરેની ચોચ વ્યવસ્થા કરવી સાયકાલ થતા સત્વર પવિત્ર યષ્ઠીનો દીવો પ્રકટી “દીપો જ્યોતિઃ પર બ્રહ્મ, દીપો જ્યોતિર્જનાર્દનઃ, દીપો હરેતુ મે પાપ, સંધ્યાદીપ નમોસ્તુ તે.” એ મંત્ર બોલી, દીવાની પ્રાર્થના કરી, નમસ્કાર કરવો, ને તે પછી ધરમા જોઇતા પ્રકાશમાટે તેજ આદિના ખીજ દીવા પ્રકટવા તે પછી આચમન-પ્રાણાયામ કરી “શ્રીશિવાય નમઃ ॥” એ મંત્રનો અવકાશપ્રમાણે જપ કરવો દીવો દક્ષિણદિશાબણીના મુખે મુકવો નહિ

રાત્રિનું કર્તવ્ય

રાત્રિએ પહેલા પહોરમાજ બોજન યષ્ઠી જાપ તેમ કરવું, ને એકા વાસણુ તુરત માણ નાખવા, પશુ વાસી રહેવા દેવા નહિ તે પછી સ્વચ્છ સ્થળે ઉત્તરદિશાવિના ખીજ ગમે તે દિશાબણીના એસીકાએ સ્ક્રી રહેવામાટે પલગ કે પથારી પાયરી તૈયાર કરવા, ને તેની પાસે જલપાત્ર તથા પ્રાતકાલમા ઊઠી તુરત દર્શન કરવામાટે પોતાના સ્વામી, સદ્ગુરુ કે ઇશ્વરની છબી અને અનુકૂલતા હોય તો ચોચ સ્થળે બળતો દીવો રાખી, રાત્રિના ખીજ પહોરમા રાગદ્વેષમા ગુભા-યેલા પોતાના ચિત્તને પનિસેવાથી શાંત કરી, પવિત્ર યષ્ઠ, શ્રીપરમાત્મારૂપ પતિનું સ્મરણ કરતા નિદ્રાવશ થવું વિધવાએ શ્રીપરમાત્માનું બોજનકીર્તન કે સ્મરણ-ધ્યાન કરી શ્રીઇશ્વરનું નામસ્મરણ કરતા નિદ્રાવશ થવું.

કુમારિકાના ધર્મ.

કુમારિકાઓએ પોતાને જન્મ આપનાર, તથા ધણી કુટે પાશ્વ-
 પોષી ઉછેરી મોટા કરી, વિદ્યા, વિવેક, વિચાર અને વ્યવહારી જ્ઞાનનું
 શિક્ષણ આપી નિરતર બહુ ઇચ્છનાર માતા-પિતાવિષે ધણી પ્રેમથી
 પૂજ્યભાવ રાખી, પ્ર્યારે પણ તેમની આજ્ઞાનો ભંગ ન કરતા પોતાનાથી
 બનતી સેવા કરવી, તથા તેમને પોતાના કામ-કાજ અને વર્તનથી
 સંતોષ આપવો, પણ તેઓ દુભાય તેવું વર્તન કદાપિ કરવું નહિ નિત્ય
 પ્રાત કાલ ચતાપહેલા જાઠવું, ને આખો તથા મો ઘોષ ઝાડે જગજ
 જાજ આવી, દાંતણુ કરીને નાહાવું ટાઢની ઝગુમા પણ કોઈ દિવસ
 નાહાવામા આદર્ય કરવું નહિ માથાના વાળ જૂઓ પડે એવા મેલા નહિ
 રાખતા નિત્ય ઓળી-ઓળી સ્વચ્છ રાખના લૂગડા મેતા તથા પરસેવાથી
 ગધાતા નહિ રાખતા ઓખ્યા રાખવા પ્રતિદિન નાહાયા પછી પવિત્ર
 વસ્ત્રો પહેરી સૂર્યનારાયણને, ધરમા શ્રીત કે સ્માર્ત અગ્નિ હોય તો
 અગ્નિનારાયણને અને દેવ હોય તો દેવને પ્રણામ (નીચે બેસી બે
 હાથ જોડી જમિપર રાખી તે પર માથું મૂકી પગે લાગવું તે)
 કરી માતા-પિતા ને ધરમા ખીજ કાઢ વૃદ્ધ હોય તો તેમને તથા
 માટા બાઈ બેંગાઈ અને મોટી બેનને પ્રણામ કરવો પોતાને ઘેર
 માતા-પિતાના પૂજ્ય ગુરુ કે કોઈ પવિત્ર સત સાધુ અથવા આદ્યજ્ઞ
 આવ તો તેમને પણ પ્રણામ કરવો તે પછી પોતાની માતાને પૂછી
 ધરમા સજવાગી કાઢવાનું, વાસણ માજવાનું, દાળ-ઓખા વીણવાનું,
 લોટ ચાળવાનું, પાણી ગાળવાનું કે એવા ખીજ જે જે ધરના અગત્યના
 કામો પોતાનાથી બને એવા હોય તે સાવધાનીથી કરવા, ને જે કામ
 પોતાને ન આવડતું હોય તે કામ શીખવાનો ઉત્સાહ રાખી બતાવ્યા પ્રમાણે
 ચિત્ત રાખીને કરવું રસોઇનું કામ પણ થોડું થોડું પોતાની માતાની
 અથવા રસોઈ કરનારની પાસે બેસી ઉત્સાહ રાખી શીખતા રહેવું,

ને પોતાને આવડેલું રસોઇનું કામ કરવાનો ન્યારે પ્રસંગ આવે ત્યારે ધીરે રહી, સાવચેતી રાખી, પહેરેનું લૂગડું સફારી, શરીરે દ્રાવ્ય નહિ ને રાધવાની વસ્તુ દાઝી કે બળી નય નહિ તેમજ તે કાચી કે પાણીપોચી રહે નહિ તથા તેમા મીઠું, મરચુ, હળદર આદિ મશાસો જોઇતોજ પડે પણ વધુઓછો પડે નહિ એમ લક્ષ રાખીને રસોઇનું કામ કરવું જેમા પોતાને સમજણ ન પડે તેમા આગવું ડહાપણ ન કરતા પોતાની મા કે કોઇ વ્યક્તિને પૂછીને કરવું જે બાલકીઓ નાનપણમા આજસુ થઇ ધરના કામકાજમા ને રસોઇના કામમા અણુશીખાઉ રહે છે તે મોટપણમા બહુ દુખી થાય છે, ને જે ને કામમા કુશલ હોય છે તે સૌને વહાલા થઇ માન પામે છે ડાહી કન્યાઓએ રીસાળ કે રોતડ સ્વભાવ રાખવો નહિ જન્મવામા ભૂખ-જેટનું જન્મવું, પણ સ્વાદીઆ પદાર્થો હોય ત્યારે બહુ જમાય, ને સ્વાદવિનાના હોય ત્યારે ભૂખ્યા રહેવાય એવી કુટેવ રાખવી નહિ પોતાના ધરમા જે રધાયુ હોય તેજ નિરાને એસી ભૂખપ્રમાણે જન્મવું પણ તે પછી આખો દિવસ જે હોય તે કાચુકોરુ ખુકવાની ટેવ ન રાખવી, કેમકે તેથી શરીર બગડે છે બહુ ખાટા બહુ ઊના બહુ તીખા બહુ ગરમ અને ન પચે એવા પદાર્થો ખાવા નહિ, કારણકે તેથી અજીર્ણ, ઊધરસ, તાવ, સહેજમ, ખસ, આખો આવવી કે માથું દુખવું ઇત્યાદિ રોગો થવાથી દુખી થવું પડે છે સારું સારું ખાવાની, લાલચુપણની, ધરમાથી છાતુમાતું ચોરી ખાવાની કે એકનું ખાવાની કુટેવો પણ રાખવી નહિ માતા-પિતા જે કાંઈ ખાવાપીવાની કે ઓઢવાપહેરવાની વસ્તુ પ્રેમથી આપે તેમા ઓછુવધતું માની રીસાવું નહિ ધરના માણસો જમી રહ્યા પછી એકું કાઢવાના કામમા તથા અખોટ કરવાના કામમા પણ પોતાની

માને અને તેટલી મદદ આપવી કુમારિકાઓએ કોઇ સદાચરણી શાત્રુ અને ધર્મિષ્ઠ શ્રીશિક્ષક અથવા તેવાજ દોષ વ્રદ પુરુષશિક્ષકપાસેથી દેશભાષાનું (ગુજરાતીનું) ધર્મભાષાનું (મન્કૃતનું) અને બીજી શકે તો રાજભાષાનું (ઇંગ્લેન્ડનું) ઉપયોગજોડવું જ્ઞાન અવશ્ય મેળવવું, અને તેની સાથે ભરવાની, શિવવાની, ગુણવાની અને ચિત્રની કળાઓ પણ શીખવી જોઇએ, તેમજ આરોગ્યના (શરીરને નીચેગ રાખવાના) નિયમો પણ સારી પેઠે જાણવા જોઇએ એ રીતે કુમારિકાઓએ વિદ્યાકળાઓના જ્ઞાનસાથે સાધારણ ધર્મ-નીતિનું જ્ઞાન પણ અવશ્ય મેળવવાનું છે પોતાનો ને પારકો સૌનો જીવ સરખો જાણી કાઠી નાનામોટા પ્રાણીને દુખ દેવું કે મારવું નહિ જેવું દીકું કે સામળ્યુ હોય તેનુંજ વધઘટ કર્યા વિના સાચું બોલવું વિના ખપે બહુ બોલવાની, તોછડા કે ભુડા શબ્દો બોલવાની, બહુ ઘાટો કાઢી કે છણકા-છાકોટા કરી બોલવાની, અને ચાડી ખાવાની ટેવ રાખવી નહિ પણ અપજોડલુજ નરમાશથી મીઠી વાણીમા બોલવાની ટેવ પાડવી હવકી વચ્ચુની પણ ચોરી કરવી નહિ નિરતર પવિત્ર રહેવું ન્યા બેલ-તમામા કે બવાઈ થતી હોય તથા ન્યા છોકરાઓ રમતા-ખાતા કે હસતાબોલતા હોય ત્યા જવું બેસવું કે ઊભા પણ રહેવું નહિ નહી તળાવ કે વાવકુવાપર એકલા જવું નહિ, ને જવું પડે તો શરીર સભાળવાનું બૂલવું નહિ પોતાના જેવડી જે બાલાઓ હોય તેમની સાથે બેસવું, રમવું, બાણવું કે ગાવું, પણ તેવો પ્રમગ છોકરાઓ સાથે પાડવો નહિ જે કન્યા ઉચા કુળની, ઉચી જાતની, તેમા પણ ડાહી શાત્રવભાવની સારા ગુણવાળી, સારી આવડવાળી, મારી સમજવાળી, ને સારી ચાલની હોય તેનોજ સગ કરવો, તથા બેનપણું બાંધવું, પણ જે નીચી જાતની, ઉદ્ધત, ઉછાછળી, વદકારી, આજસુ, નિર્લજ્જ, દુરાચારી અને દુર્ગુણી હોય તેનો સગ કે બેનપણું રાખવું નહિ, કુમાર-

રિશ્તોએ કરવાથોય જે જે વતો ગૌરીપૂજા, (ગોરની પૂજા,) ગાયત્રી, તુલસીવ્રત, ચાહાનત, રવિવાર કે સોમવારનું વ્રત તથા શિવપાર્વતીનું નન હોય તે તે પોતાના દેશાચાર કે કુલાચારપ્રમાણે માતા-પિતા અથવા ધરના ડોઢ વડીનની આજ્ઞા વધતે કરવા ગોરાના દિવસોમા કટવીઃ અણુમમળુ ઓડીઓ ભેગી થઈ નિર્લજ્જપણે ન મોવાય એવા ભુડા શખ્દો બોને છે, કુટે છે તે ફગણા ગાય છે, જેથી એનીય ક્યયી તેમના ગોગેના નનના પુદ્ગલરના પાપ બહુ વધી જાય છે, તેથી ગૌરીમાના પણ તે પાપી અને દુષ્ટ કન્યાઓકપર બહુ કોપ પાતી, તેમના પાપ-ર્મનું ફન આપી તેમને બહુ દુઃખી કરે છે, માટે ગોગના તથા ખીન ડોઢ ન જનવામના મ્વિસોમા ટાઢા પાણીએ નાલાવું એક વાગ ખાવું, પથારીએ મુકું, સાચું બોલવું, ને નિયમ-પ્રમાણે માનસાર પવિત્ર થઈ નનના દેવનું પૂજન કરવું, તથા પોતાની સાગ આચળુભાગી એનપણીઓમાયે શ્રીગડર, શ્રીવિષ્ણુ, શ્રીમૂર્ત્ય, શ્રીગણેશ તથા શ્રીનકમી, શ્રીસરસ્વતી અને શ્રીપાર્વતીજીની સ્તુતિની અથવા પવિત્ર મતીઓના ચરિત્રાની ગરબીઓ કે કીર્તનો ગાના, ડિના મારા ધર્મનીતિના પુમ્તકો વાચના પહેરવાએકવામા મહુ સાગ્રાઈ રાખવી, પણ માગ મારા ધરેણા કે નવનવા લૂગડા પહેરવાનું મન ન કરવું, કારણકે તમે જેના સારા ધરેણા લૂગડા પહેરવાથી નહિ શોભો તેના તમાગ મારા ગુણુ અને કાપણુથી શોભશો, માટે બેનો ! જે તમારે મુખી થવું હોય તો બ્યા ત્યાથી સારા ગુણુ અને સાણુપણુ શીખજો

ઉંચા કુલની વહુઓના ધર્મ.

નવોઢા, પ્રોઢા તથા મર્વ સોમાગવતીઓએ સમજવું જોઈએ કે આ શરીરપર પ્રથમ કુમારિકાગ્રિતિમા સ્ત્રીરને જન્મ આપનાર માતા

પિતાના મમત્વનો અધિકાર હોવાથી તેમના સ્વાધીનતા રહેવાનું હતું, તે તેમણે હવે તેજ આ શરીરને લક્ષ્યેલાએ હસ્તમેલાપ કરતા જમણો હાથ લઈ પતિના જમણા હાથમા મૂકી કન્યાદાન કરી, પોતાના મમત્વનો અધિકાર ઊનારી સગા સબધી અને જ્ઞાતિ તથા અગ્નિ આદિ દેવોના સાક્ષીએ પતિના સ્વામિત્વનો (વણીપણનો) અધિકાર સિદ્ધ કરી આપ્યો છે, તેથી હવે માતા-પિતાનો અધિકાર મરી પતિનો અધિકાર થયેયો છે, માટે નિરતર તેમનાજ વશવર્તી થઈ રહેવું શરીર સ્વામીનું, ને શરીરસાથે તેને પ્રેરનાર મન પણ સ્વામીનું, તેમજ તે શરીરના નિમિત્તથી પોતાને આની મળેલા વસ્ત્રાલંકાર અને ધન પણ સ્વામીના છે, એ અહર્નિશ સ્મરણમા રાખી તન મન અને ધનથી તેઓ પોતાના ઉપર નિરતર પ્રમત્ત રહે એવું કર્તવ્ય કુલીન વધુઓનું છે શ્રીઓએ પરણ્યા પછી પતિનું ધર એ પરધર અને પતિનું ધર એજ પોતાનું ધર જાણવું શીતલ કિરણો અને ઉજ્જવલ પ્રકાશથી લોકાના નેત્ર તથા શરીરને આનંદ આપનાર ચંદ્ર પણ જેવો રાત્રિરૂપ પોતાના ધરમા શોભે છે તેવો તે દિવસે સૂર્યના પરધરમા રહી દેખાતો છતાં શોભતો નથી તેમ પરણેલી સ્ત્રી જેવી પોતાના સાસરામા રહીને શોભે છે તેવી તે ગુણના ભંડારરૂપ હોય તોપણ પીયર કે મામાજમા રહેવાથી શોભતી નથી સ્થાનબ્રહ્મ થયેલા રાગ પ્રધાન કે કોઈ અધિકારી તથા બ્રાહ્મણ, મેધ, દાત, કેશ (વાળ) અને નખ જેમ શોભતા નથી તેમ કુલીન સ્ત્રી પણ પતિના ધરરૂપ સ્થાનથી બ્રહ્મ થઇને બાપ માઇ કે મામાને ઘેર રહેવાથી શોભતી નથી સહસ્ત્ર સદ્ગુણો હોય, પરંતુ પતિવિમુખતાનો (પતિથી અણુખનાવનો) એકજ અવગુણ જે સ્ત્રીમા હોય તો તેના સહસ્ત્ર ગુણો પણ કેવલ દોષરૂપ મનાય છે, પરંતુ સહસ્ત્ર દોષો હોય ને ચતિસેવાનો માત્ર એકજ ગુણ જે તેનામા હોય તો તે સહસ્ત્ર દોષોને ડાબા

માણુઓ ગુણરૂપ ગણે છે માટે ક્યારે પણ પોતાનો સ્વામી અસતુષ્ટ થાય એવું આચરણ સ્ત્રીએ કરવું નહિ લગ્નક્રિયામાં સમપદીના પૂજન-સમયે વરકન્યા સામસામી સાત પ્રતિજ્ઞાઓ કરે છે તેમાં કન્યાની સાત પ્રતિજ્ઞાઓ આ પ્રમાણે છે -

કન્યા વરને કહે છે -હે સ્વામી! મેં આ મોડું સૌભાગ્ય આપનાથી મેળવ્યું છે ૧ માટે આપ જે રખસે લાવશે તેમાં હું ધરનો નિર્વાહ કરી સતોષ માનીશ ૨ તેમજ હું નિત્ય આપની આજ્ઞા પાળીશ ૩ તથા હું પવિત્ર યજ્ઞ, સારા શયુગાર ધારણ કરી, મન વચન અને કર્મવડે આપની સાથે રમીશ ૪ હું ખમા ધીરજ રાખનારી ને સુખમાં પ્રસન્ન થનારી હું આપના સુખદુઃખમાં ભાગિયણ છું આપની આજ્ઞાવિના હું કોઈ સ્થળે જમ્મશ નહિ ૫ સુખેથી હું આપના ધરના બધા કામ કરીશ, સામુદાયસરની મેવા ને બધુઓનો સત્કાર કરીશ, અને બધા આપ ત્યાં હું ને હું ત્યાં આપ એમ આપની માથે એકતાથી વર્તીશ હું પ્રતિજ્ઞાભગ કરીને આપને કદાપિ હાગીશ નહિ, ને આપ પણ મને હાગશે નહિ ૬ હું હોમયજ્ઞદિના કામમાં નિત્ય આપને સાહાય્ય કરીશ, તથા ધર્મ, અર્થ અને કામમળધી કાર્યોમાં આપના મનની ઇચ્છાપ્રમાણે વર્તીશ ૭ આ મારી પ્રતિજ્ઞાઓના આદાણ અગ્નિ, દેવ, મારા માતાપિતા અને સત્યધિવર્ગ એ સર્વ સાક્ષિરૂપ છે.

ઉપરના સાત પ્રતિજ્ઞાવચનોનો નિત્ય પાઠ કરી, સ્મરણમાં રાખી, તેનું પાઠન કરવું, પણ પ્રતિજ્ઞાભગ થવાય એવું આચરણ ગુણવાન સ્ત્રીઓએ કદીપણ કરવું નહિ

પતિની પ્રમત્રતામાટે ધર અને ધરના સઘળા સાહિત્યો સ્વચ્છ તથા સુશોભિત રાખવા, ને સ્વામીના સાનિધ્યમાં પોતાનું શરીર પણ

શશ્વગારયુક્ત સુગોભિત રાખી આનદમા રહેવું તેણે રીમ, કોષ ૬ ઉદાસીનતા પોતાના સ્વામીને બતાવતા નહિ, ધરમા અન્ન, વસ્ત્ર, સામયુ ન ખરેણા વગેરે જે જે ઉપરકર હોય તેની નિત્ય સભાળ લઈ ઘટની જીવસ્થા કરી, પણ તે બગડતા હોય તો જોઈ રહી એ તો મારાથી મોટા સભે તે કરશે એવી વાટ જોઈ બગડવા દેસા નહિ પોતાને માયે જે વડીલ હોય તે કામ કરતા હોય તો તે જોઈ પોતે એમી રહેવું નહિ, પણ તેમા આગળ પડી તેમની પામેથી વિનયથી માગણી કરી તે નામ પોતે ધ્યાન રાખીને કરવું સાનું નણુદ, દેરાણી કે જેકાણી ન્યાય પ્રમમાટે પરસ્પર ચડચડાણી કરી નહિ, પોતાને કદાપિ વધારે કામ કરવું પડે તા મદન કરી લેવું પરંતુ પોતાની શક્તિઉપગતનું હોય તો તે પ્રમ બતાવનારને નમ્રતાથી યુક્તિપૂર્વક આગ્રહસાથે કહી દેવું કામ પ્રમામા આજણુ શ્રોમાને એસી રહેવાથી કાઠ લાભ થતો નથી, પણ જઠરાગ્નિનું મદપાણુ, અન્નપર અગ્નિ, શરીરની જડતા ને તેથી મન-છદ્રિયોનું પણ બારપણુ તથા અપ્રકૃતિપાણુ છત્યાદિ દોષાની મુદ્દિ થાય છે, તથા મામગીઆના માણુસોમા પણ તે અળા ખામણી ગણાય છે જે શ્રો નમનન કરનામા છરી (તરગાળી) તથા કુનામ હોય છે, ને જેતે કામમા આગળ પડી કામ કંઈ છે તો ને મામગીઆના સર્વ માણુમાને વાહની થાય છે, તના પર સૌ મ્નેહ બાર રાખે છે ને તેની સારી પ્રશન્ના કરે છે એટલુજ નહિ, પણ કામકાજ કરનામા આનરાથી શરીરમા વ્યાયામથી (અગકમરનથી) થતા સર્વ લાભો જેના - રક્તવાહિનીઓમા બોહી સારી રીતે ફરી શકે થાય આરોગ્યની પ્રાદ્ધ થાય છે, અન્નઉપર રુચિ પધે છે, તથા જઠરાગ્નિ પ્રતીમ થરાથી આદારનું સારી રીતે પાચન થાય છે, એમ થવાથી મન—છદ્રિયોની સ્વસ્થતા વધે છે, તેમજ નિદ્રા—તદ્રા આદ દોષો નવૃત્ત થાય છે શરીર હલકું થવાથી ચચળતા

વધે છે, 'બુદ્ધિ બહુ નિર્મળ થાય છે, ને સ્મરણશક્તિ વધે છે, માટે પોતાને કામ કરવાનું મળત' તે બતાવનારનો ઉપકાર માની કામ ઉત્સાહથી કરવું

મસારામાં સ્ત્રીઓને સર્વ સુખના સ્થાનરૂપ તથા મર્વસ્વરૂપ પોતાને આત્મા છે, માટે તે તેમને પરમપૂજ્ય છે તે માટેજ સ્વામીના શરીરને પ્રકટાવનાર, ઘણા વાતસલ્ય તથા પ્રેમપૂર્વક પાતનપોષણ કરનાર, તેને ભવિષ્યના સુખમાટે વિદ્યા, વ્યવહાર અને ધર્મજ્ઞાનના પ્રવીણ કરનાર તથા કંઈ મપાદન કરેલી ને વહાનામાં વહાવી ધનાદિ વસ્તુઓને પણ પુત્રકરતા અધિક નહિ માનનાર, પુત્રના દુખે દુખી ને સુખે સુખી તથા નિરતર તેને જોઈ પ્રેમાત્મ પાડનાર અને અદ્વર્નિરા પોતાના પુત્રનું ગુમ ચિતન કરનાર, કે જેના બદલામાં જોતા આખા વિશ્વમાં કોઈ મજે નહિ એવા પાતાના માસુ અને સસરાં તેમના વિષે અત્યંત પૂજ્ય ભાવ રાખી, પોતાના માતા-પિતાતુલ્ય સ્નેહ રાખી, તેમને કદાપિ અમાન ન દેતા પ્રમત્ત રાખીને તેમની સેવા કરવી પતિના શરીર, ચાતુર્ય, વિદ્યા, જ્ઞાન, ધર અને ધનાદિ અલકાર આદિથી જે જે સુખે સ્ત્રીઓને મજે છે, તે તે સધળા તે જીવોનોજ પ્રતાપ છે એમ માન કુલવાન માતા-પિતાની પુત્રીઓએ નિર્મળ ભાવે માસુ-સસરાની યોગ્ય મેદા કરતા ચૂકવું નહિ કદાપિ તેઓ તામચી, જાડી બુદ્ધિના, અણુસમજીત ચીઠીઆ સનામના, અદેખા, જૂના વિચારના, ગ્રામ્ય આચાર-વિચાર તથા વતનવાળા ને વઢકારા હોય, તથાપિ ચતુર સ્ત્રીઓએ તે પ્રધોન દેખો ન જેતા પોતાના ગાણુપણથી, વિવેકથી, નમ્રતાથી તથા બુદ્ધિ-ચાતુર્યથી તેમને વશ કરી વા પ્રથમ તેમના સનામને મળતા રહી ભેમની પ્રીતિ મેળવી લેવી, કે જેથી તેઓ પોતાને વિરુદ્ધ જણાય નહિ ચતુર સ્ત્રીઓની ચતુરાઈ, વિદ્યા, હકાપણ અને સદગુણોની

ખરી કમોળી ત્યારેજ થાય છે કે જ્યારે પારકા પોતાના કરી સાસરિયામા પોતાનો સમાવેશ કરી શકાય, તથા વિરુદ્ધ સ્વભાવના શ્વશુરપક્ષના સવળા માથુમોની પોતાના પર પ્રીતિ મેળવી લેવાય, અને સાસરામાજ પોતાને સ્વર્ગમમાન સુખનો અનુભવ થાય વૃધ્ધોની સેવા કરનારના આયુષ્ય, વિદ્યા, કૌતિ અને પત્ન એ ચારની વૃદ્ધિ થાય છે, માટે પોતાના સાસુ-મમ્મો કે ધરમા કોષ્ટ દુઃખ હોય તેમની નિત્ય ધટતી સેવા કરવી સાસુ આદિ દુઃખ શ્રીવર્ગની અગત્ય પડે અગસેવા વહુઓએ કરવી, ને અસરા આદિ દુઃખ પુરુષવર્ગના અશક્ત સ્થિતિમા અગસેવા પોતાના મામી, જેઠ કે દિયર આદિ પામે કરાવવી, તથા તે સમયે તેમને જોષતા બાહ્ય સાધનો પામે રંગીને પૂરા પાડવા દુઃખ પુરુષવર્ગની સેવા એમાન સ્થિતિમા અન્ય પુરુષોને અમાવે જાતે પણ કરવી પગની ધુટી ઢકાય ત્યાસુધી વસ્ત્ર પહેરવું, એથી ઉંચું નહિ કાપડું કે ચોળી પહેર્યા વિના ફરવું નહિ પ્રમખિના જ્યા ત્યા ફરવાની ટેવ રાખવી નહિ અવશ્યના કામે બદાર જવું પડે તો કોષ્ટ દુઃખ તથા પવિત્ર શ્રીઓની સાથે જવું, અને ત્યા પ્રયોજન જેટલુંજ ટકવું માર્ગમા કામો ખમો ઊઘાડો રાખી ચાલવું નહિ બહુ જતાવળા કે છેત્ર શ્રીઓની પેઠે ચટક-મટક ચાલવું નહિ માર્ગમા કોષ્ટ શ્વશુરપક્ષના માન-મહત્તાવાળા પુરુષો સામા મળતા તેમની મર્યાદા લોપી મામા થઇને ચાલવું નહિ, પણ એક પડખે પુઠ ફરવીને ઊભા રહેવું માર્ગે ચાલતા સામા મળતા જેતે પુરુષોની સામુ કે આડુ-અવળું ન જોતા પોતાને ઠેસ ન વાગે, કાદવ-કાઠાવાળા કે અપવિત્ર સ્થળમા પગ ન પડે, અથવા કોષ્ટ જીવ-જીવઉપર પોતાનો પગ ન આવે એમ નીચી દૃષ્ટિએ માર્ગસામુ જોષને ચાલવું માર્ગમા ઊભા રહીને પોતાના સબધિવર્ગના પુરુષસાથે પણ વાત કરવી નહિ

પોતાની છાતી, નાભીનો ભાગ અને ગુહ્ય અવયવો વૃદ્ધ વૈધને પણ
બતાવવા નહિ દાત બહાર દેખાય તેમ છૂટે મોઢે હસવું નહિ પોતાના
પતિવિના બીજા કોઈ પુરુષસાથે એકદષ્ટિ કરીને (નગર મેળનીને)
વાત કરી કે બોલવું નહિ પતિવ્રતાઓ પરપુરુષને શય, (મુડદ) સર્પ
કે વ્યાધિજેવો માની તેથી બહુ દૂર રહે છે. તથા તેનું મુખ ભાદરવાની
અઞ્જવાળી ચોથના ચંદ્રનેત્રુ દ્વિધિત-ન જોવાયોગ્ય-જાણી દરથી અના
યાસે પણ તે ન દેખાય એટલામાટે મુખના આડું વસ્ત્ર રાખે છે,
તેથી ગુજરાત કાઠિયાવાડની સ્ત્રીઓનો લાજ કાઢવાનો ચાલ નિદવાયોગ્ય
નહિ, પણ વખાણવાયોગ્ય છે, માટે જે દેશ કે જ્ઞાતિની સ્ત્રીઓમા
ને લાજ કાઢવાનો સપ્રદાય ન હોય ત્ય તેનું અવસ્ય અનુકરણ થવું
જોઈએ લાજ ન કાઢવાથી કામી પુરુષો ક્રમે દષ્ટિ એક કરવાનો, છૂટથી
બોલવાનો, અને એકાને મળવાનો ઉપાય રચી સ્ત્રીઓના રીતનો ભગ
કરવાનો ઉપાય સાધી શકે છે, માટે પોતાના યુવાવસ્થાના ત્રીશ વર્ષ
વિત્યા સુધી પોતાનું શ્રેય ધન્યજનારી ઉત્તમ કુલની સ્ત્રીઓએ લાજમલા-
જના ચાવનો ન્યૂનમાત્ર પણ પરિત્યાગ કરવો નહિ મુદ્દમદષ્ટિથી જોતા
એ લાજ-મલાજનો વૃદ્ધસપ્રદાય ધણી સદ્વિચારથી પ્રવર્તેનો છે પોતાના
પતિવિના અન્ય પુરુષનું મુખ ન જોવું એ હેતુને લીધેજ રાજકુટુંબની
સ્ત્રીઓમા અન પુરમા રહેવાનો અથવા પટાતરે (ઓઝનમા) રહેવાનો
સપ્રદાય પ્રવર્તેલો છે કે જે બહુ મહત્ત્વવાળો હોવાથી પાતન કરવાયોગ્ય
છે જે અન પુરમા રહેનારી-જનાની સ્ત્રીઓ આ નિયમનું પાલન કરીને
પરપુરુષોનું મુખ જોતી નથી તેમની દષ્ટિની ચચળતા ન વધવાથી
નેત્રના દિવ્ય બળની વૃદ્ધિ થાય છે, ને તેથી તેમનું મનોબળ પણ બહુ
બધે છે, અને એવા મનોબળવાળી સ્ત્રીઓજ પ્રજાના સમસ્ત મુખના
આધારરૂપ શૂર કુમારોને જન્મ આપી વીરમાતાઓની ગણનામા ગણાય

કે સુનક્ષણી સ્ત્રીઓએ પતિના મધ્યધીઓને દુકારે કે તોછડી વાણીમાં ન બોલાવતા તેમજ માત્ર જગસાય એવા મુશોભિત શબ્દોથી બોલાવવા વિના પ્રયોજને મનુષ્ય બોલવાની ટેવ વધુઓએ રાખવી નહિ, પણ પ્રયોજન પરંતુ મીઠી વાણીમાં બોલવું ઘરમાં માસુ કે સ્વામી જે શીખામણનો અથવા કોઈ હાનિ-જામની ગુપ્ત વાર્તા કહે તે અન્ય મનુષ્યોની આગળ પ્રગટ કરવી નહિ, એના ઉપાતા ઘરેણા કે નેમ મૂલ્યવાન પદાર્થો મફતાના સ્થળે બ્યાલ્યામળી આવે છે, પણ અતરની વાત કહેવાના સ્થળે મળતા નથી, માટે માનવેની અવહારી કે પરમાર્થની ગુપ્ત વાર્તાઓ અતરમાં ગમ્ખવાનું મનોમળ સ્થાવરું જ્ઞેનએ સ્વામીના સમધીઓની નાચે દૂધ દરેક નહિ, પણ તેમનો યોગ્ય મધાર કરવો માસુ-મમરામાં પોતાના માતા-પિતાજેવો, મોગી નણદમાં પોતાની બેનજેવો, જેઠ-જેઠાણીમાં પાતાના મોટા ભાઈ-બેનજેવો કિયા માતા-પિતાજેવો, અને દિરમાં તથા નાનો નણદમાં પોતાના પુત્ર-પુત્રીજેવો ભાવ રાખી તેમના રોગ્ય ગીતે સેવા, સન્કાર અને પોષણ કરવા, પણ તેમના ઉપર અપ્પાનકરો દુભવા નહિ મગાસમધીના મરણપ્રસંગમાં રોના-કુટરાથી રડાઈ માનવી નહિ અનાર્થ સોડોના હોળી બેનસાનું કુઆનમાં કુતીન સ્ત્રીઓએ ભાગ લેતા નહિ કારણકે તે કેવળ અવર્મરૂપ છે વિનાશાદિ ભાગવિક પ્રસંગમાં પોતાનું મુખ લગ્નવા કુટાણા ગાવા તથા ગનરાવવા નહિ. તે વેળા માત્ર શાસ્ત્રીય ગીતોજ ગાવા, તથા આ નીચે દર્શાવેલા મૈત્રાવ્યવતી સ્ત્રીઓના વિશેષ ધર્મોને સારી રીતે સમજી પોતાના વર્તનમાં લાવવા

સૌભાગ્યવતી સ્ત્રીઓના વિશેષ ધર્મો

પવિત્ર સાધ્વી સ્ત્રીએ પોતાને મદગતિ આપનાર પોતાનું પાતિ-

ત્ય છે એમ સમજીને નિરંતર તન, મન અને ધનથી પતિસેવાપરાયણ રહેવું પોતાનો પતિ ગુણવાન કે ગુણવગરનો હોય તથાપિ તેને ધ્વિરરૂપ જ માની, તેનાથી વિરુદ્ધ ક્યારે પણ વર્તવું નહિ પ્રાણાતે પણ પતિના આગળ કડવું કઠોર કે અપ્રિય તથા જોઈ તેમને રોષ ઉત્પન્ન થાય તથા તેઓના માનનો ભંગ થાય તેવું દુષ્ટ વચન ક્યારે પણ બોલવું નહિ હસતે મુખે મધુર વાણીથી, સરલતા અને શાંતિથી, તેઓ પ્રસન્નતામાજ રહે એવી પ્રિય વાણીનો ઉચ્ચાર પતિપાસે કરવો સ્વામીના જમ્યા પછી જમવું, ને સ્વામીના સત્તા પછી સૂવું, પણ સવારે તેમના પહેલા બઠવું પોતાનું શરીર અને પહેરવાના વસ્ત્રો મક્કિન રાખવા નહિ પોતાના સ્વામીના આયુષ્યની વૃદ્ધિ માટે સુઝ સ્ત્રીએ કપાળમા કકુનો ચાલ્સો કરવો, આખમા કાજળ આજવું, યોગી વા કાપડું પહેરવું, પાન ખાવું, પોતાની કોટે મગજસૂત્ર પહેરવું, નિત્ય મામામા સુગંધી તેલ નાખી વાળ ઓળી ગુથી અબ્રોડો બાધવો, હાથે કકણું કડા કે ચૂડીઓ વા બધોયા પહેરી રાખવા, અને કાને ઠોળિયા કે કાપ આદિ પહેરવા એ સૌભાગ્યવતીઓના અલકારો તેણે ક્યારે પણ શરીરથી દૂર કરવા નહિ દિગ્ધે જેમ ઉપવીત દૂર કરતા નથી તેવીજ રીતે સૌભાગ્યવતીએ ઉપર કહેલા સૌભાગ્ય અલકારો દૂર કરવા નહિ પોતાના સ્વામી ના આયુષ્યની વૃદ્ધિ માટે તેમના નામનો ઉચ્ચાર કરવો નહિ એટલાજ માટે પ્રાચીન આર્ય સ્ત્રીઓએ ડોઈ અગત્યતા સ્થલે પતિના નામનો ઉચ્ચાર ન કરતા પ્રેમાવેશમા, દુઃખમા, ભયમા તથા ધીરજ ન રહેવાના સમયમા પણ 'પ્રિય! પ્રિયતમ! વહાલા! નાથ! પ્રાણનાથ! સ્વામિન! શિરોમણિ! 'જન' હૃદય! નયનતારક! અને ધન્વર! એ નામોથી સખોધન ત્રી વ્યવહાર ચલાવેલો જોવામા આવે છે પોતાનાથી અધિક વય-ક્રમ-ના અન્ય પુરુષોને પિતાસમાન, સમાન વયનાને ભાઈસમાન અને પોતાનાથી નાની વયના પુરુષોને પુત્ર

મમાન જાણુના ક્યારે પણ નિર્લજ્જના જેવું આચરણ કરતું નહિ એકલા બહાર કે ગામપરગામ જતું નહિ જ્યાં ઘણા માણસોનો સમૂહ ભેગો થવાનો હોય એવા મેળામા કે જ્યાં કાઈ ખેત્ર ચતા હોય ત્યાં સુધી કશું માનીએ જતું નહિ શણગાર મજા પ્રયોજનવિના બહાર નીકળતું નહિ પતિના વિયોગસમયે અત્યથર્થ પાળવું સ્વામીની અનન્યભાવે સેવા કરનારી પતિનતા સ્ત્રી સ્વર્ગમા જાય છે અનન્યભાવે પોતાના સ્વામીની સેવા કરનારી સ્ત્રી પોતાનો સ્વામી દેવપૂજા, યજ્ઞ-યાગ, પિતૃત્રાદિ અથવા જે જે સંસ્કૃતિ કરે છે તેમા તેના અર્ધા ફલની બાગિયાળુ થાય છે માટે પોતાના કલ્યાણને અર્થે સૌભાગ્યવતીને બીજા જુદા કાંઈ પણ યજ્ઞ નત કે ઉપવાસ આદિ કરવાની અગત્ય નથી સ્વામિભેવારૂપ સત્કર્મથીજ તેને ઉચ્ચ ધોડની ગતિ પ્રાપ્ત થાય છે માટે સ્વામીની આજ્ઞાવિના તેણે કાંઈ પણ ત્રતોપવાસાદિ કરવા નહિ પ્રત્યેક સંધવા સ્ત્રીએ પોતાના પતિની શ્રદ્ધાભક્તિથી સેવા કરવી

સ્ત્રીઓને સામાન્ય ઉપદેશ.

૧ બાઇ કે બાપ આદિ કોઇ પુરુષની ડોકે વળગી મળવું નહિ, ૨ પરપુરુષને જ્ઞાન ન કરાવવું, ૩ પરપુરુષને તેલ આદિ ચોળવું નહિ, ૪ પરપુરુષસાથે ગળદ્વા આદિની રમત ન રમવી, ૫ પરપુરુષને છોડે પકડી વાત ન કરવી, ૬ પરપુરુષસાથે હસીને તાળી ન વેવી, ૭ પરપુરુષની ચોટલી ન ઝોળવી, ૮ પરપુરુષનું શરીર ન ચાપવું, ૯ પરપુરુષના હાથની પાનની બીડી ન ભેવી, ૧૦ પરપુરુષસાથે એક શય્યાએ બેસવું નહિ, ૧૧ માર્ગે કે ગેરીએ પુરુષના સમૂહમા ન ચાલવું, ૧૨ આપકાળ-વિના ઘોડાઉપર બેસવું નહિ, ૧૩ જેઠ સસરાં સાસુ કે સાસરાના પક્ષનું બીજું કાઈ મોટું હોય તેમની સાથે ઉપહાસ ન કરવો, ૧૪ પરપુરુષ-

સાથે એકાતમા રહેવું નહિ, ૧૫ પરપુરુષભણી રાખવાળી દૃષ્ટિ કરવી નહિ, ૧૬ પરપુરુષસાથે સકેતવાળી ભાષા બોલવી નહિ, ૧૭ દુરાચારી પુરુષોસાથે ભાષણ ન કરવું, ૧૮ કોઈ પુરુષ દેખે એમ મળમૂત્રનો ત્યાગ કરવા ન બેસવું, ૧૯ બ્યા પુરુષો સૂતા હોય ત્યા અમર્યાદપણે કરવું નહિ, ૨૦ પુરુષોના દેખતા આગસ મરડવું નહિ, તેમ દાકવા-યોગ્ય અવયવોને ઊધાડા ન થવા દેવા, ૨૧ મીઠા પદાર્થો ખાવાઉપર બહુ રુચિ ગમવી નહિ, ને ભોજન પરિમિત કરવું, ૨૨ મોટે સ્વરે બોલવું નહિ, તથા હસવું નહિ, ૨૩ અન્નણે થેર એકલા જવું નહિ, ૨૪ પિયરમા બહુ રહેવું નહિ, ૨૫ ધરની ગુપ્ત રાખવાયોગ્ય વાત કોઈની આગળ કરવી નહિ, ૨૬ સાસરાનું દ્રવ્ય કપટથી પિયરવાળાને આપવું નહિ, ૨૭ ધીરા તથા નીચા સ્વરથી અગાયનું બોલવું, ૨૮ યોગ્ય અલકાર પહેરેલા રાખવા, ૨૯ પતિનું અપમાન થાય ત્યા ન જવું, ૩૦ ધરના કામકાજમા કુશળતા રાખવી, ૩૧ ધણીપ્રતિ ગ્રેમ તથા માનથી વર્તવું, ને તેમના સગાને માન આપવું, અને ૩૨ પ્રભુ-ની શુદ્ધ ભાવથી ભક્તિ કરવી

સુઝ સાસુઓના ધર્મ.

દીકરાની વહુ પેર આવ્યા પછી સાસુસસરાએ એવી સાવચેતીથી વર્તવું કે તે વહુ પોતાના વર્તનમા કોઈ જાતના દોષો જોઈ શકે નહિ જેમ નાનું બાળક પોતાના માતૃપિતાના ગુણદોષ, આચારવિચાર અને સઘળી શારીરિક વર્તનની રીતભાતનું અનુકરણ કરતા શીખે છે તેમ વહુઓ પણ સાસરે આવી સસરાના ધરના આચાર, વિચાર, ધાર્મિક રહેણીકરણી અને સાસારિક રીતભાત જોઈ તેનું અનુકરણ કરીનેજ વર્તતા શીખે છે માટે વહુઓને જો ધર્મ, નીતિ, સદાચાર, સદ્વિચાર, વિવેક, વિનય, સત્ય, ઉદારતા, ક્ષમા, શાંતિ, ધીરજ, સહન-શીલતા, ગુણ, આતુર્ય, વ્યવહારકૌશલ્ય અને સઘળી ગૃહવ્યવસ્થા આદિ

ગુણોનું શિક્ષણ આપવું હોય તો પ્રથમ તે ગુણો તેમને સાસુસસરાએ પોતાના વર્તનમાજ દેખાડી આપવા આવે ત્યાંસુધી રંગેદર્શન થયા વિના તેને સસારવ્યહારમાં જોડતી નહિ જણે પરંપર ક્યારે પણ જોયું નથી, પરાયા મનુષ્યોમાં વસી પરાધીનતાના દુખનો એક દિવસ પણ અનુભવ કર્યો નથી, તે માત્ર માતાપિતાના અનવધિ પ્રેમવાત્સલ્ય-પૂર્વક બાલ્યાવસ્થાનું સુખ ભોગવતા પિતૃવર્ગના મનુષ્યોનોજ જોને વિશેષ પરિચય થયેલો છે એવી નવોદાને પરિચિત મનુષ્યોનો વિયોગ થવાથી સાસરે પ્રથમ અણગમો થાય એ સ્વાભાવિક છે માટે તેને પોતાના ધરની માયા થાય, પોતાના મનુષ્યોની સાથે સ્નેહ બધાય, તે તે આજ હવે મારું નિત્ય રહેવાનું ઘર છે એમ સારી રીતે સમજે ત્યાંસુધી તેના અણગમના દિવસો આનંદમાં વ્યતીત થાય માટે સસરા સાસુએ ઘટતી યોજના કરતી જોઈએ

કેટલીક માનુષ્યો દીકરાની વહુ પરણીને ઘેર આવી કે તુરંતજ તેના ઉપર પોતાનો દાબ બેસારવા કે વશમાં રાખવા તેને દુકારેથી ક્રિયા તોછડા શખ્તોથી બોનાવી, અયોગ્ય ધમકી આપી, તેના પ્રત્યેક કામમાં દોષ કાઢી વારે ધડીએ બઢ્યા કરે છે અતે તેનો પરિણામ સાસુના ધારનાથી વિરુદ્ધ આવી, સાનુ પોતેજ પોતાનો બારબોજ બોઈ હલકી પડે છે માટે વહુને દુખ લાગે એવા શખ્તોમાં બોલાવવાની બોળી ટેવ ન રાખતા, તેને સમાનપૂર્વક બોલાવવી, અને ધરના નાના મોટા માણસ પણ વિવેકપૂર્વક યોગ્યરીતેજ તેને બોલાવે એવી યોજના સાસુએ કરતી જોતીએ વહુના ઉપર નિરર્થક નિઃશ્વ રાખવા ન જતા, માત્ર જ્યારે તેનાથી કાંઈ વિરુદ્ધ વર્તન થતું જોવામાં આવે ત્યારેજ તેને ક્રોધના આવેશમાં ન જતા શાંતિથી યુક્તિપૂર્વક બોધરૂપે ઘટતા બે શખ્તો સાસુએ કહેવા જોઈએ, પણ જોનાથી કાંઈ વિરુદ્ધચરણ

થતુ નથી, સસારની રીતભાત અને ધર્મનીતિમા પોતે કુશલ છે, શ્વશુરપક્ષના મનુષ્યોનુ મમાન સારી રીતે જાળવી શકે છે, વિનય-વિવેકમહાર જે પગલુ ભરતી નથી, અને ધરનુ કામકાજ પોતાની શક્તિઅનુસાર કરે છે એની શાશ્વતી તથા વિદ્વાન વહુઓના ઉપર એવો અયોગ્ય નિઘ્રહ ઉપયોગી નથી વહુ બાલક હોય, કામકાજમા અજાણી કે અણુશીખાડ હોય તો તેને તે માટે વારવાર વહુ નહિ પણ ન આવડતુ કામ સાસુએ મારી રીતે પાસે બેગી ધીરે રહીને શીખવાડતુ જેમ્મએ તેની અવસ્થા કે શરીરશક્તિના પ્રમાણથી અધિક કામ તેને બતાવતુ નહિ, કારણકે તે લઢવાના બયથી કાતો લાગતી મારી કરવા જાય તો જાને દુખી થાય, કા તે કામ બગડે વહુ જે કામકાજ કરે તેમા કદાપિ કોઈ કામ બગડે કે કોઈ વસ્તુની હાનિ થાય તો તેમ થવાનુ કારણ પોતાની બુદ્ધિથી જોધી કાઢી તેને શાતિથી મમન પાડી બોધડપે કહેવુ પણ લઢવાના રૂપમા કહેવુ નહિ, અને હા-નિનો પોતે પરિતાપ કરવો નહિ, ને વહુને પણ કગવો નહિ કામ કાજમા પણ તેનો અવસ્થા, શરીર અને બુદ્ધિની શક્તિના પ્રમાણમા તેને જોડી, પણ નિર્દય થઇ તેને દુખી કરવાનો ઉપાય સાસુએ કરવો નહિ બતાવના વિના પોતાના ઉત્સાહથી અથવા અણસમજણથી પોતાના શાન્તથી આવક કાજ બળતુ કામ ડચુ હોય તો તેને જે શ્રમ થયેવો હોય, કે દુખી થઇ હોય તેની મભાગ સાસુએ વેરી પોતાના વરમા ખીન્ન પુત્રની વહુઓ હોય કે પુત્રીઓ હોય તો માસુએ ધર-કામની વ્યવસ્થા કરી સૌની શક્તિ વિચારી તે કામો વહેચી આપવા, પણ તેમા મિત્રભાવ ગખી કોઇને અધિ-ને કોઇને ઓઠુ, કે કોઈ એકલુજ દુખી થાય તેમ કરતુ નહિ, તેમજ તે વ્યવસ્થામા યોગ્યતા-પ્રમાણ પોતે પણ ભાગ લેવો માસુએ વહુને નિઘ્રહમા રાખતા, કામકાજ બતાવતા, પોતાની પૂર્ણવસ્થા સભારની જેમ્મએ, કે દુ પણ એવીજ

હતી, ને હવે મહાવરાથી સર્વ કામમાં પ્રવીણ થઇ છું. આટે તે પણ દિવસે દિવસે મોટી થતા સર્વ કાર્યમાં એની મેજે પ્રવીણ થશે વધુ થરના સર્વ કામમાં કુશલ હોય ને તે રસોઈ આદિનું કામ બુદ્ધિપૂર્વક કરતી હોય તો તેના ઉપર ખેસી ચીકણો સ્વભાવ ગળી નેને જે તે બૂલ કાઢીને વારવાર ટોકતી નહિ, કારણકે એમ કરવાથી તેના ઉત્સાહનો ભગ થાય છે, તથા તેનું મન દુઃખાવાથી તે વ્યગ્ર થઇ જાય છે, ને તેથી તે કામમાં કુશલ છતાં તેનાથી કામ બગડે છે વધુના શરીરનું આરોગ્ય નિત્ય સામુએ જળવતુ, ને તેને કાંઈ પણ તાવ ઊધરસ કે શ્લેષ્મ આદિ વ્યાધિ થઇ આવે તો સામુએ થરના પુરુષોદ્વારા ઔષધોપચારની જોગવાઈ કરી આપતી ધણે ઠેકાણે અખ-ળાએના શરીરમાં મોટા મોટા રોગોએ ધર કરેલા જેવામાં આવે છે, ને તે લાજના માર્યા કહી શકતા નથી, તેમજ અજ્ઞાન સામુ કે થરના વડીલો તેની મબાળ લેતા નથી, જ્યથી તેઓ છેવટે બચકર સ્થિતિએ પહોંચી જાય છે આગે થરના પ્રમુખ માણુમે થરમાં સર્વ નીરોગ છે કે કેમ તેની નિત્ય મબાળ લેતી દીક્રગતી વધુ વયે નાની હોય, અબણુ હોય, વિદ્યાકળા, ગુણુ, ચતુરાન તથા બોવવાચાલવાના વિવેક-ચિનયથી અજ્ઞાત હોય, શ્રોએના અવશ્ય ઉપયોગી કામોમાં પણ અણુશીખાઈ હોય, તથા કદગી, રોગી, આળસુ કે જડ હોય, નિર્ધનની દીકરી હોય, કે નીચા કુલમાંથી આવેલી હોય, તો તેના દોષો નેને વારવાર સબળાવી તેનું મન દુઃખાય તેમ મહેણા દઇ વધતુ નહિ, પણ તેનામાં જે સુધરી શકે તેવા દોષો હોય તે તેને સમજની ઉત્તમ પ્રકારનું શિક્ષણ આપી સુધારવા, તથા તેનામાં જે જે ગુણોની ન્યૂનતા જણાતી હોય તે ને ગુણા પણ સુર સામુએ ધીરે ધીરે તેને ગીખવાડતા સામુનું શાણપણુ પ્રાદ મુદ્ધિ વ્યવહારકુશલતા

તથા વિદ્યા-હાના જ્ઞાનની ખરી પરીક્ષા ને ખરી કસોટી ત્યારેજ થાય છે કે જ્યારે પોતાને ઘેર આવેલી અતઃ તથા જડજેવી વહુઓ પશુ સારા આચરણવાળી થઈ સર્વ વ્યવહારમા ચતુર નીવડે જેવો હર્ષ દીકરાને પરણાવી વહુને ઘેર લાવવામાટે પ્રથમ હોય છે તેવો હર્ષ તે વહુના આવ્યા પછી નિરતર એકસરખો રહેતો નથી માટે તેમ ન રાખના સાસુએ વહુના ઉપર નિત્ય સરખોજ પ્રેમ રાખવો પોતાની જાતિમા પોતાને કુલીનતા પ્રાપ્ત હોય, દીકરાને ખીજી વાર પરણાવવા પાસે પુષ્કળ ધન હોય, કન્યાઓની બહુ છત હોય, તેમજ પોતાના પુત્રને ખીજી વહુ સહજ મળે તેમ હોય, તોપણ પરણીને આવેલી વહુને સોઘી (લોડી, ગુલામડી, ઉદરડી કે ઢેખાળાસમાન) ગણી તેને દુખ દેવું નહિ, પશુ તેને પોતાના પુત્ર-પુત્રીસમાનજ ગણવી જે સાસુઓ વહુઓને પોતાની પ્રજાકરતા હલકી ગણી દુખ દે છે તેઓ ઈશ્વરની મોટી અપરાધી ગણાય છે ધર્મશાસ્ત્રમા કહ્યું છે કે જેના ઘરમા ખાવા-પીવાના નથા પહેરવા-ઝોઢવાના પદાર્થોથી વહુઓનો સારો સત્કાર થાય છે તેના ઉપર બ્રહ્માદિ દેવો, અર્ચમાદિ પતરો, અને સનકાદિ મનુષ્યો પ્રસન્ન થાય છે સ્ત્રીઓ ભરણુ-પોષણથી સતુષ્ટ થયેલી હોય તો તે સર્વસુખના અગ્રરૂપ સ્ત્રીઓ છે, ને જે કોષ પામેલી હોય તો તે કુદ્ધ થયેલી બચકર દેવીઓ છે સમાન પામેલી સ્ત્રીઓ કુલની વૃદ્ધિ કરે છે, ને અપમાન પામેલી સ્ત્રીઓ કુળનો ક્ષય કરે છે માટે શ્વશુરપક્ષના કોઈ પણ મનુષ્યે સ્ત્રીવર્ગનું અપમાન કરવું નહિ જે ઘરમા સ્ત્રીઓ દુખી થાય છે તે કુળ સત્વર નાશ પામે છે, તથા જે ઘરમા સ્ત્રીઓ સુખી થાય છે તેનું કુળ વૃદ્ધિ પામે છે માટે મમજણી સાસુએ પોતાના ઘરની સપાત-અનુસાર બાળન અને વસ્ત્રાલંકારવડે વહુઓનું સમાન કરી નિરતર તેમને પ્રસન્ન રાખવી પોતાના પુત્ર ને વહુ સુખી થવાથી જ આયુષ્ય, ધન, ક્ષીન, નુખ અને પુત્રાદિ સતતિ પ્રાપ્ત થાય છે એ

સાસુએ ક્યારે પણ બૂચતું નહિ. જેના ધરમા નિત્ય માસુવડુનો કજીઓ-
કકાસ થાય છે તેના ધરમા અલક્ષ્મી, (દારિદ્ર્ય) રૂખ, કુળની અવનતિ
(પડતી) અને મન્નગા અમગળ આવી પ્રાપ્ત થાય છે કલિયુગનો વામ
પણુ ક્વેશ-ક્રામમાજ છે માટે વ્યા તે થાય છે ત્યા કલિ પોતાનો
નિવાસ કરી અધર્મ-અનીતિના દ્વાર ગિધાડી વરના માણુપોને થોડા
દિવસમા યમપુર્ણનું દગ્ન કરાવે છે માટે માસુએ ક્યશક્રામથી બહુ
દૂર રહેતું માસુ ગમે તેવા ગુદ્ધ આચાર પાળે, દરિદ્રકિત કરે, કે
અથા-ગીતન માભળે, પણ જન તે ધરમા ક્વેશ કરી વળે સતાપે તો
તનુ તે મરે તથા થાય છે તળી માનુએ મમનનુ જ્ઞેનએ કે મારા પુત્રના
મધણા મુખનો આસાર એ વડુ છે, તથા મારા હવે પછીના વશની
જનનિના આસાર એ વડુકપર છે, તે એ ન યાત્ર મને પુત્રના
પ્રજનુ દર્શન થયે માટે વડુની પ્રમત્તતા નિત્ય તપસવી જ્ઞેનએ વડુ
અન રીકરા એકાતમા વાતામિનોદ નરતા હોય કે હનતામોતતા હોય
તા તેમની જાની એજ જ્ઞેનના ટેવ માસુએ ગળસા નહિ વડુના દાસ
દીન્દરાની પામ કરી બતારી તે ધણી-ધણીઆળીમા પરમ્પરને ક્યદ થાય
તેનો પાય માસુએ પ્રેરો નહિ તથા બીજી કાઠ રીતે વડુ પોતાને ન
ગમતી હોવાથી વડુ અને દીન્દરા વચ્ચે અજમતાય થાય એનો ચત્ત
માનુએ ન પ્રેરો તથા નાઈ રીતે ધણી-ધણીઆળીનો વિરોગ થાય તો
જાન અમ અનુમ ગિત રડુ એ પણ માસુને યોગ્ય નથી દીન્દરાને બીજી
જાન માનતાથી મન નમ હોય તોપણ અગત્યતા કાઠણુમિના વરઆવથી
તે જો લાવતા માસુએ પ્રયત્ન નરો નહિ, કારણએ એમા પુત્રનું ઘટ
નહિ, પણ માતાના પોતાના હાથથીજ તેનું અનિષ્ટ કરાય છે જેની રીતે
કદરને દરમા પેમતા સપત અને બહાર નોખતા મિનાડીનું દર્શન થતા
જાની દશા તે ઉદરનો થાય છે તેની દશાએ શ્રીઓવાળા પુરુષની થાય છે

એવું પિતૃશાસ્ત્રનું વચન છે તે સાસુએ વિસારવું નહિ વહુના સાબળતા પોતાના દીકરાને પણ તોછડા શબ્દમા બોલાવવો નહિ, અયોગ્ય ઠપકા દેવો નહિ, અને લઢવું પણ નહિ વહુના સાબળતા તેના બાપને, માને બાકાને કે ભોજાઈ આદિ તેના પિયરીઆને તોછડા શબ્દો કહી, ગાળો ભાડી, તે વહુના મનની લાગણી દુઃખાવવી એ શાણી સાસુને ઘટિત નથી સાસુએ વહુને મૂકી ક્યારે પણ એકલા ખાવાની ટેવ રાખવી નહિ ખાવાપીવામા તેની સારી રીતે સભાળ રાખવી, કાગળ કે લાજને લીધે તે ભૂખી રહે નહિ કોઈ કૂલફલાદિ કે મીઠાઈમેવાના નવાઈએવા પદાર્થો ધરમા આવતા ભાગે પડતા વહુને પણ સાસુએ આપવા જોઈએ નિરતર સમયની એકસરખી સ્થિતિ ન રહેવાના ધૃષ્ટિરી નિયમને લીધે સાસુએ પૂર્વાવસ્થામા ધરતી મારી સ્થિતિ ને વિશેષ વેબવનું મુખ્ય ભોગવ્યું હોય, અને કદાપિ વહુના સમયમા સ્થિતિએ રૂપબદ્ધ હોવાથી સાધારણ રીતે નિર્વાહ કરવાનો હાથ તેથી સાસુએ દોડેલા મુખમા ન્યૂનતા થયેલી હોય, ત્યારે કેટલીક મુખ સાસુઓ પોતાની પૂર્વાવસ્થાનું મુખ મજારી વહુને સતાપવા કહે છે કે, ‘તું નદારા પગવાની’, ‘તું દુકા બાન્યની’, ‘તારા આવવાથી અમારી આવી દશા થઈ’ આના દુષ્ટ વાક્યો ધી વિનાશગ્રસ્ત વાતમાયે કંઈક કરે છે પણ તે સમજતી નથી કે આમા તો વળ્લો એધ્વીનો નહિ, પણ વરના સંધળા માણુમોના પ્રારબ્ધ થો જોગ નામ કે આત્મ નિષિદ્ધ વર્તન મારી સાસુએ કરવું નહિ સાસુની પ્રવાચના નામાન્ય સ્થિતિમા વિનવાથી સાસુએ જો આજ વેબવનું મુખ જોયું હોય, તે વહુના સમયમા મારી સ્થિતિ પ્રાપ્ત થયેલી હોવાથી વહુ કદાપિ ખાવાપીવામા, ઓઢવાપહેરવામા કે બીજા સાસારિક મુખો ભોગવવામા સ્થિતિઅનુસાર વર્તતી હોય તો તે જોઈ કેટલીક

અદેખ્યા સ્વભાવની સાસુઓ પોતે નહિ ભોગવેલા મુખ વહુને ભોગવતી
ત્રેઘને અતરમા બાળ્યા કરે છે, અને કોઈ કોઈ વાર થતા અતરપરિ-
નાપને લીધે મહુસાયે એવી વાકી વાણીમા બોલે છે કે તેના અદેખ્યા
સ્વભાવની ને અજ્ઞાનની દીકરો, વહુ અને ખીજા લોકો પણ પરીક્ષા
કરે 'જે - જ પુત્ર તથા પુત્રની વહુનું મુખ તેજ પ્રમત્ર થવું એ વૃદ્ધોનો
ધર્મ છે એમ સમજી એવા અવગ્નિ તથા હળવા પડવાના કામથી પણ
મમજાળી માનુએ દૂર રહવું માનુએ વહુને પોતાના કલાચારની નાત-
તની તથા ખીજા કટલીક અચારના મબધની રીતભાતમા પ્રતીણ
રહી વાં જિજ્ઞાસુ હોય ત ન્દાપિ ત કાઈ નનુશાસ્ત્ર વાચવામા સમય
ગાળે તા તત ને મમયના નિશ્ચય ન કરતા ત્રેઘનો મમય આપવો,
માતાનું જ્ઞાન વહુક્રમ્મા માનુ હોય તો તેને નાસ્ત્રિયાતાનું રાખ્ય મમ-
માનુ, તથા મા ગિયક્રમ માનુએ મમય રચી મમજી, મહુ વાચી
મમ - મ ન ન થય તે પોતે મન રહી શિષ્યાનું નેતિય તેની
તમ કરે .

રજસ્વલા સ્ત્રીઓને પાળવાના નિયમો.

બહુરા સ્ત્રીમા આરમ્ભ રચી પચામમા રાગથી કે પ્રેક માન
સત્તુ (૧-૨-૩-૪-૫) મમ વાય ૧ જો રત્નેદ્રાનના તથા નિસોમા
અપરિત ગાત્રય ૧૦ તાય હિન્ન નાભાયા પછી વરમા અપક કરવા
૧૧જ નાક આર ૧૭ તથા પાચમ દિવસ સ્નાન કર્યા પછી અપુજનાદિ
પ્રત્યક્રમ પ્રતી જોડ્ય થાય છે

રજસ્વલા સ્ત્રીએ બની શકે તો પહેલા ત્રણ દિવસમુધી કોઈને
પોતાનું મુખ બતાવવું નહિ, કે વચન પણ સભળાવવું નહિ શરીરે તેલ
એળખું નહિ, ફૂલ કે અલકાગે ધારણ કરવા નહિ, આખો આગવી નહિ,

હારીરે સ્નનલેપન કરવું નહિ, કેશ ઓળવા નહિ, દાતાણુ કરવું નહિ, અને સ્નાન પશ્ચ કરવું નહિ, રોવું કે આસુ પાડવા નહિ, થાક લાગે એવું કામ કરવું નહિ જમીન ખોદવી નહિ, નખ કાપવા નહિ, ને દોડવું કે હસવું નહિ હૃદય, ખાટા પદાર્થો કે વાયુ વધાન્નારા પદાર્થો ખાવા નહિ ઓયે દિવસે નાહી પોતાના દેહની શુદ્ધિને માટે પચગવ્ય (ગાયનું છાણું, મૂત્ર, હૃદય, દહી અને ઘી) એકઠું કરીને પીણું નાહાયા પછી પહેલું પોતાના સ્વામીવિના ખીજા કોઈનું મુખ જોવું નહિ

ગભિણી સ્ત્રીના નિયમો.

ગભિણી સ્ત્રીએ મદા આનન્દમા ગહેતું બની શકે તેા નિત્ય નવનના વસ્ત્રો તથા અલકાર ધારણ કરવા પવિત્ર રહેતું હલકા, રમ ધીનાખા ને જઠગગ્નિને પ્રતીમ કરે તથા વહના પાચન થાય એવા પદાર્થો આહાર કરવો અનિશ્ચય ખાતરીખા, ખારા પાના વાગી, સૂકા લુખા, ઘેર અને કચ્ચા એવા તથા સાચન થતા સીસા ને એવા પદાર્થો ખાવા નહિ મદ્ય જમવા નહિ તેમ મોંમાં મળતું નહિ ઘણો શ્રમ થાય એવા કામ ને નહિ સતિશયમા મૃતુ કે જાગરણ કરવા નહિ શોન કરવા નહિ ના નડપર અમ્મતું નહિ ભયકર સ્થાને જવું નહિ, ને ભયકર પદાર્થો જોવા નહિ. પોતાના ગર્ભનું ચરણાણુ થવામા નિત્ય પ્રાતકાલ અને માય ત્રે ત્રીમદાશિવની મુર્તિ કરવી.

વિધવા સ્ત્રીઓના ધર્મ

વિધવા સ્ત્રીએ ચોટલો રાખવા નહિ પાન ખાવું નહિ ચદન કે ફૂલ ધારણ કરવા નહિ સોનારૂપાના ધરણા પહેરવા નહિ રંગિત વસ્ત્ર પહેરવા નહિ કાસાના વાસણુમા જમવું નહિ એ વખત ભોજન

કરવું નહિ આખો આજવી નહિ પલગપર સવું નહિ જીભિપર આદલ
 ગોઠવું કે ચટાઇ પાથરી તેપર સમ રહેવું, ને શરીરે તેલ યોળવું નહિ,
 નિત્ય નાહીને ધોળા વસ્ત્ર પહેરવા, ક્રોધને જિતવો, અને ઇન્દ્રિયોને વશ
 રાખવી કૃત્ઝ્યાદ્રાયણુ આદિ વ્રતો કરવા વૃદ્ધ સ્ત્રીઓના સહવાસમા
 રહેવું શૃંગારરસના પુસ્તકો વાચવા નહિ, જેનાથી પોતાને સસારપર
 અરુચિ થાય, ઉદાસી ઉપજે, તથા વૈરાગ્ય થાય એવા બોધમય ગ્રંથો
 વાચવા-સાભળવા, અને અખડ બ્રહ્મચર્ય પાળી ઇશ્વરભજનમાજ દિવસો
 નિર્ગમન કરવા

ઇતિ

અથ શ્રીદક્ષિણામૂર્તિસ્તોત્રમ્.

વિશ્વ દર્પણદૃશ્યમાનનગરીતુલ્ય નિજાતર્ગત,
 પશ્યન્નાત્મનિ માયયા બહિરિવોદ્ભૂત યથા નિદ્રયા,
 ય સાક્ષાત્કુરુતે પ્રબોધસમયે સ્વાત્માનમેવાદ્ય,
 તસ્મૈ શ્રીગુરુમૂર્તયે નમ ઇદં શ્રીદક્ષિણામૂર્તયે ૧
 બીજસ્યાતરિવાકુરો જગદ્દિદં પ્રાડ્નિર્વિકલ્પ પુનરૂ,
 માયાકલ્પિતદેશકાલકલનાવૈચિત્રચિત્રીકૃતમ્,
 માયાવીવ વિનૃભયત્યપિ મહાયોગીવ ય સ્વેચ્છયા,
 તસ્મૈ શ્રીગુરુમૂર્તયે નમ ઇદં શ્રીદક્ષિણામૂર્તયે ૨
 યસ્યૈવ સ્પુરણ સદ્વાત્મકમસત્કલ્પાર્થગ ભાસતે,
 સાક્ષાત્તત્ત્વમસીતિ વેદવચસા યો બોધયત્યાશ્રિતાન;

મત્સાક્ષાત્કરણાદભવેન્ન પુનરાવૃત્તિર્લવાલોનિઘૌ,
તસ્મૈ શ્રીગુરુમૂર્તયે નમ ઇદં શ્રીદક્ષિણામૂર્તયે. ૩

નાનાછિદ્રઘટોદરાસ્થિતમહાદ્વીપપ્રભાભાસ્વર,
જ્ઞાન યસ્ય તુ ચક્ષુરાદિકરણદ્વારા બહિઃ સ્પદતે,
જનામીતિ તમેવ જ્ઞાતમનુભાત્યેતત્સમસ્ત જગત્,
તસ્મૈ શ્રીગુરુમૂર્તયે નમ ઇદં શ્રીદક્ષિણામૂર્તયે ૪

દેહ પ્રાણમર્પીદ્રિયાણ્યપિ ચલા બુદ્ધિ ચ શૂન્ય વિદુઃ,
ક્ષીબાલાધનજટાપમાસ્ત્વહમિતિ જ્ઞાતા ભૂશ વાદિન,
માયાશક્તિવિલાસકાલ્પતમહાવ્યામોહસહારિણે,
તસ્મૈ શ્રીગુરુમૂર્તયે નમ ઇદં શ્રીદક્ષિણામૂર્તયે ૫

રાહુઞ્ચસ્તદિવાકરેદુસદૃશો માયાસમાચ્છાદનાત્,
સન્માત્ર કરણોપસહરણ્ણતો યોભૂત્સુપુષ્પત પુમાન્,
પ્રાગસ્વાપ્સમિતિ પ્રબોધસમયે ય પ્રત્યભિજ્ઞાયતે,
તસ્મૈ શ્રીગુરુમૂર્તયે નમ ઇદં શ્રીદક્ષિણામૂર્તયે ૬

બાહ્યાદિષ્વપિ જગદ્દાદિષુ તથા સર્વાસ્વવસ્થાસ્વપિ,
વ્યાવૃત્તાસ્વનુવર્તમાનમહમિત્યત સ્પુરત સદા,
સ્વાત્માન પ્રકટીકરોતિ ભજતા યો ભદ્રયા મુદ્રયા,
તસ્મૈ શ્રીગુરુમૂર્તયે નમ ઇદં શ્રીદક્ષિણામૂર્તયે ૭

વિશ્વ પશ્યતિ કાર્યકારણતયા સ્વસ્વામિનબધત,
શિષ્યાચાર્યતયા તથૈવ પિતૃપુત્રાદ્યાત્મના ભેદત,
સ્વપ્ને જગતિ વા ય એષ પુરુષો માયાપરિજ્ઞામિતસ્ર,
તસ્મૈ શ્રીગુરુમૂર્તયે નમ ઇદં શ્રીદક્ષિણામૂર્તયે ૮

ભૂરભાસ્વનલોનિલોઅગ્નમહર્નાથો હિમાશુ પુમા-

नित्याभाति यस्यसत्त्वमभिद यस्त्वैव भूतैष्टकम्;
 नान्यत् किञ्चन विद्यते विभृशता यस्मात्परस्माद्विज्ञो-
 स्तस्मै श्रीगुरुभूतये नम ऽहं श्रीदक्षिणामूर्तये ६
 सर्वात्मत्वमिति स्फुटीकृतामह यस्मादमुष्मिंस्तवे,
 तेनास्य श्रवणान्तार्थभननाद्दयानाव्य स कीर्तनात्,
 सर्वात्मत्वमहाविभूतिसहित स्याद्दीश्वरत्व स्वत,
 सिद्धयेत्तत्पुनरष्टधा परिष्कृत शैश्वर्यमव्याहृतम् १०

क्षेपक रत्नोक्तो.

वटविटपिसभीषे भूमिभागे निषण्ण,
 सकलमुनिजनाना ज्ञानदातारभारात्,
 त्रिभुवनगुरुभीश दक्षिणामूर्तिदेव,
 जननमरणदुःखच्छेददक्ष नमामि ११
 यित्र वटतरौर्भूले, वृद्धा शिष्या गुरुर्युवा,
 गुरोस्तु भौन व्याख्यान, शिष्यास्तु चिह्नज्ञसंशया १२
 ॐ नम प्रणुवार्थाय, शुद्धज्ञानैकभूतये,
 निर्मलाय प्रशाताय, दक्षिणामूर्तये नम १३
 निधये सर्वविद्याना, लिषण्णे लवणैर्गणिषाम्,
 गुरवे सर्वलोकाना, दक्षिणामूर्तये नम १४
 भौनव्याख्याप्रकटितपरब्रह्मतत्त्व युवान,
 वर्षिष्ठातेवसद्विगणैरावृत ब्रह्मनिष्ठै,
 आचार्यैर्द्र करकलितचिन्मुद्रमानदृश्य,
 स्वात्माराम मुदितवदन दक्षिणामूर्तिभीडे १५

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्रजकाचार्यश्रीमच्छंकराचार्यविरचित

श्रीदक्षिणामूर्तिस्तोत्रम् ॥ ॐ ॥

સામારીઓનું નિત્ય કર્તવ્ય.

રુચિરા છંદ *

સતીતણી ગતિ છે પતિપદ્મસેવા, નિગમાગમ તો નિત્ય કહે,
 શાશ્વી કુલવતી પતિપ્રિય પ્રમદા, જિખવચન મન માની બહે,
 પ્રભુતાણુ બિહી પ્રાત કાને, અમરણુ ધ્યાન પ્રીતે કરવુ,
 પતિપદ સ્પર્શી પછી નિજ તનના, જ્ઞાત્યકાળ તુરત જવુ ૧
 વદનશુદ્ધિ દાતણુથી કરીને કપણુ શુદ્ધ જલથી ન્હાવુ,
 ધૈત વસ્ત્ર ધારી નિજ અંગે, નિત્યકર્મ ભાવે કરવુ,
 સૂર્યક્રિયાસન કરી શુભ રીતે, દૃઢચરણવિષે નમવુ,
 ઇષ્ટમંત્રનો જાપ કરીને, દેવપૂજન પ્રીતે કરવુ ૨
 ગુરુપૂજન ભક્તિથી કરીને, નિત્યદાન દીનને દેવુ,
 પતિતાણુ પૂજન પ્રીતે કરીને, પછી યત્ને ભોજન કરવુ,
 ત્રીજા પહોરે તત્પર થઈને, પતિવ્રતધર્મનું મનન કરો,
 હૃદયતાણા સૌ દોષો પરખી, તે સૌકે સ્થમન કરો ૩
 ધરધંવામા કુશળ રહીને, સંન્યાસમયને સભારો,
 આવશ્યક સૌ કામ કરીને ધાણીમેવામા મન ધાગો,
 મુખમય જીવન થાય તમારુ ચતુરા ચિત્તે ચિંતવજો,
 એ શિખામણુ માની મારી મુખી સર્વ બેનો યાજો ૪

પી. ગો. બટ. સાલુદં.

*ગરમામા ગાતુ હોય તો “ માગડો મેલો મોહનજી,” “બાદશા
 જીતરે બાગમા મે ક્યા મન દેખન જાઉરી,” એ ગુન્સીના રાગે, અથવા
 ‘બેના ફકીરી ક્યા દિલગીરી સદા મગનમે રહેનાજી,” એ રાગે ગવાયે

अभिनव मंडारान् श्रीनयराभरार्थकृत पुस्तके

वेदाद्वयन भाग पुस्तक ३। ३-८-० सांख्यप्रवचन संस्कृत तथा
 गुणराती टीकाभाष्ये ३। १-०-० योगसूत्रम्. योगी आश्रित. ३। १-८-०
 परमपद्मोपनिषद्. योगी आश्रित ३। ०-१४-० सध्याने वेदात्तानुसार
 विचार. ३। ०-१-० नाथस्वरोह्य त्रीण आश्रित ३। ०-२-६
 द्विती वाष्पुलु स्पर्शकरण त्रीण आश्रित ३। ०-१-६
 मनुष्यभित्त पीण आश्रित ३। ०-४-० स्वाभाविकधर्म त्रीण
 आश्रित ३। ०-२-६ सुबोधकल्लसता पीण आश्रित. ३। ०-६-०
 सदुपदेशद्विवाकर प्रथम क्रियु पीण आश्रित ३। ०-१२-० सदुपदेश
 द्विवाकर द्वितीय क्रियु ३। ०-१२-० सदुपदेशद्विवाकर तृतीय क्रियु
 ३। ०-१२-० सदुपदेशद्विवाकर चतुर्थ क्रियु ३। १-२-० उपदेश
 अथावाचना अक १थी १०३। ०-४-० उपदेशअथावाचना अक ११५
 ०५ पीण आश्रित ३। ०-८-० उपदेशअथावाचना अक २६थी
 ०५ ३। ०-८-० योगप्रभाकर त्रीण आश्रित ३। ०-३-१
 प्रजातारूपे विविध उपदेश पीण आश्रित ३। ०-३-१ गीतादिपयस्सन
 नगीक ३। १-८-० रासपयायायी भक्तिपक्षनी तथा ज्ञानपक्षनी
 निस्तृत टीका सहित ३। ०-७-०, ०-५-१ प्रणुवपट्ट योगी आश्रित
 ३। ०-३-० प्रणुवानस्तारपट्ट पीण आश्रित ३। ०-२-८
 नाथकाव्य ३। ०-५-० सदुपदेशमाला प्रथम भाग ३।
 ०-३-६, पनकपमनरी ३। ०-३-० विनोदमाला ३। ०-५-०
 द्वायारगिरिवज्र ३। ०-४-० रुद्रसूक्त, पुरुषसूक्त ने धर्मावाक्य सटी-
 ३। ०-१-० श्रीसूक्त सटीक ३। ०-०-६ वेगव्यसुधाकर ३। ०-१-६
 भक्तिनन्दन ३। ०-०-१ श्रीयणुवेंदीय आधुनिकप्रकाश ३। ०-६-०
 योगनानन्दधर्मन निरूपण ३। ०-१-० भुविचारयद्रिका ३। ०-२-०
 मलामत्रमणि । ३। ०-७-० श्रीशंभुरामार्थना अष्टादश शतौ सटी-
 ३। १-८-०

पुस्तके मणवत्तु हेतु - व्यवस्थापक, ज्ञानदात्रम, पीलिया.

